

13^e j.a.v.

NOTULEN VAN DE ALGEMENE VERGADERING VAN DE VOLKSPARTIJ VOOR VRIJHEID EN DEMOCRATIE, GEHOUDER OP VRIJDAG 8 EN ZATERDAG 9 APRIL 1960 IN "DE KARSEBOOM" TE HILVERSUM.

De Voorzitter, Prof.Mr.P.J.Oud, opent Vrijdagavond, 8 April 1960, om 8.05 uur de vergadering met een openingsrede, welke als bijlage I bij de notulen is gevoegd.

Nadat de Voorzitter zijn rede heeft beëindigd, brengen de aanwezigen hem staande een stormachtig applaus.

De Voorzitter stelt vervolgens voor het volgende telegram aan H.M.de Koningin te zenden:

"Samengekomen op 8 en 9 April 1960 in haar Algemene
"Ledenvergadering te Hilversum, betuigt de Volkspartij
"voor Vrijheid en Democratie haar aanhankelijkheid aan
"Uwe Majesteit en Haar Huis .

Oud - voorzitter
Dettmeijer - alg.secretaris".

De vergadering kan zich hiermede geheel verenigen.

Hierna begroet de Voorzitter de Belgische gasten. Wij kunnen hen meer als leden van de vergadering dan als onze gasten beschouwen - zo vangt de Voorzitter aan. Het is hem een grote vreugde de vergadering te kunnen mededelen, dat onze Belgische zusterorganisaties met een omvangrijke delegatie vertegenwoordigd zijn, n.l. de heren Louis Lion en Dr.Fernand Colla, resp.algemeen secretaris en lid van het politiek bureau van de Belgische Liberale Partij, de heren P. van Brabant, algemeen secretaris, Boeij, volksvertegenwoordiger, en Feraille en Penders, leden van het hoofdbestuur van het Liberaal Vlaams Verbond.

Spr. behoeft onze Belgische vrienden wel niet meer te verzekeren hoe zeer zij welkom zijn in ons midden. Hij herinnert aan de buitengewoon hartelijke ontvangsten, die de V.V.D. in de afgelopen jaren in België zijn bereid en in het bijzonder aan het vriendelijke gebaar van de Belgische Liberale Partij om aan een lunch ter viering van de verkiezingsoverwinningen in Luxemburg en Nederland, een afvaardiging van de V.V.D. te huldigen. Dit spontane blijk van medeleven hebben wij wel zeer gewaardeerd - aldus de Voorzitter.

Het is de Voorzitter niet bekend, wanneer in België verkiezingen zullen worden gehouden. Hij hoopt echter, dat de resultaten voor de Belgische Liberale Partij ertoe zullen leiden, dat wij haar ter viering van eenzelfde heuglijk feit naar Nederland kunnen uitnodigen.

Vervolgens heet de Voorzitter welkom de afvaardiging van de J.O.V.D., bestaande uit de heren E.T.Hoven, alg.voorzitter, K.Weide, alg. penningmeester en mejuffrouw H. Schouwink, lid van het Hoofdbestuur.

De heer P.van Brabant, algemeen secretaris van het Liberaal Vlaams Verbond te Brussel, wil niet te veel kostbare tijd van de avond in beslag nemen. Wel wil hij namens de Belgische liberale afvaardiging en meer in het bijzonder namens het Liberaal Vlaams Verbond met een enkel woord danken voor de uitnodiging tot het bijwonen van deze algemene vergadering. Wij verheugen ons erover -aldus spr.- hier vanavond aanwezig te mogen zijn, vooral omdat dit ons eens te meer de gelegenheid biedt nieuwe contacten te leggen reeds bestaande contacten nauwer aan te halen en vriendschapsbanden te smeden en te versterken; vriendschapsbanden, die wij kennen in Beneluxverband en die wij, hopelijk, nog lang zullen blijven onderhouden en vergroten. Sprekende over de Benelux noemt de heer van Brabant de optimistische sfeer, waarin men in België verkeert

na de goedkeuring door de Nederlandse Staten-Generaal van het Benelux-Unie Verdrag. Andere zaken blijven de aandacht vragen, o.m. op het gebied van de landbouw; de passencontrôle aan de grens op onze weg naar Hilversum is een formaliteit, die ons niet hindert -aldus spr.- maar toch een wrevelige indruk wekt, die wij gaarne willen zien verdwijnen.

Spr. heeft in één der nummers van "Vrijheid en Democratie" een familieportret van de Benelux aangetroffen. Hier staat Nederland afgebeeld als een kloeke boer met aan de arm een stevige Vlaamse boerin. Het komt hem voor, dat deze tekening een juiste weergave vertoont van wat de Benelux moet inhouden: een innige samenwerking om vruchtbaar werk te kunnen verrichten.

Er is nog een reden, waarom het de heer van Brabant verheugt deze vergadering te mogen bijwonen. Er is een spreekwoord, dat zegt: wij reizen om te leren. In de Benelux kunnen wij veel van elkander leren, echter de Belgen meer van de Nederlanders dan omgekeerd. De jongste verkiezingen in Nederland waren een succes en een triomf voor de Nederlandse liberalen. Alle liberale partijen in Europa leefden met dit resultaat mee en vierden het. In het bijzonder gebeurde dit in België, waar het Nederlandse succes stimulerend werkt. Wij zullen nog wat geduld moeten hebben -aldus spr.- maar wij hebben van Nederland geleerd, dat de liberalen ook in de oppositie vruchtbaar werk kunnen verrichten.

De heer van Brabant wil besluiten met te zeggen, dat het bezoek van de Belgische afvaardiging aan deze vergadering niet louter als een beleefdheidsbezoek moet worden beschouwd, doch als een voortzetting van de samenwerking en het contact, dat tussen Nederlandse en Belgische liberalen bestaat. Benelux en liberalisme zijn de elementen, die ons tot elkaar brengen. De familie, die wij vormen, vormen wij, omdat wij ten eerste Beneluxers en ten tweede liberalen zijn. Spr. zou de Nederlandse en Belgische liberalen dan ook niet willen voorstellen als man en vrouw, arm in arm, ook niet als verre couzijnen, doch liever als broer en zuster, daarbij in het midden latend wie de broer en wie de zuster is.

De Voorzitter dankt de heer van Brabant voor zijn vriendelijke woorden. Uit het langdurig applaus -aldus de voorzitter- waarmede de vergadering op de toespraak van deze afgevaardigde heeft gereageerd blijkt wel overduidelijk, hoezeer de gedachte der Benelux-samenwerking in onze kringen ingang heeft gevonden.

Vervolgens vermeldt de Voorzitter enkele berichten van verhindering, t.w. van Minister Korthals wegens verblijf in de West en van Staatssecretaris van Houten wegens ambtsbezigheden. Minister Toxopeus en Staatssecretaris Stijkel zijn tot spr.'s genoeg aanwezig. Minister Visser is heden verhinderd, doch zal Zaterdag de vergadering bijwonen.

Voorts van de Eerste Kamerleden, mevrouw Dra. J.F. Schouwenaar-Franssen en de heer H.D. Louwes, en de leden van het Hoofdbestuur, de heren Mr. J.J.C.R. van der Bilt en Ir. M.J. Stoel Feuerstein.

In afwijking van de agenda stelt de Voorzitter aan de orde het voorlopig rapport van de Commissie voor Werknemersbelangen welke commissie ingevolge besluit van de Algemene Vergadering van 17 en 18 April 1959 door het Hoofdbestuur werd ingesteld.

De voorzitter der commissie, de heer J.C. Corver, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, leest dit voorlopig rapport voor, dat als bijlage II bij de notulen is gevoegd.

Nadat de Voorzitter de niet-partijleden en de persvertegenwoordigers verzocht heeft de vergadering te verlaten, hetgeen hij verzwaard doet gaan van zijn waardering voor de immer betoonde belangstelling en de verzekering, dat hij hen gaarne de volgende morgen bij het openbaar gedeelte der vergadering weer zal begroeten, wordt overgegaan tot de huishoudelijke vergadering.

Aan de orde is punt 3 van de Agenda: Verslag van de Commissie voor de Notulen van de Buitengewone Algemene Vergadering van 10 Januari 1959 te Hilversum.

Mevrouw A. Portanier-de Wit (Overveen) deelt namens de Notulencommissie mede, dat de notulen zijn nagezien en door de commissie accoord bevonden.

Punt 4 van de Agenda vermeldt: Verslag van de Commissie voor de Notulen van de Jaarlijkse Algemene Vergadering te Vlissingen op 17 en 18 April 1959 te Vlissingen.

Namens deze Notulencommissie deelt de heer J. Gosschalk (Voorburg) mede, dat de commissie er gaarne toe is overgegaan de notulen goed te keuren.

De Voorzitter dankt de beide notulencommissies en de samenstelster der notulen voor de verrichte werkzaamheden en stelt de vergadering voor de beide notulen goed te keuren. De vergadering kan hier geheel mee instemmen.

Punt 5 van de Agenda komt aan de orde: Benoeming van de Notulencommissie voor de vergadering van 8 en 9 April 1960.

De Voorzitter stelt voor in deze commissie te benoemen:

Mr. J. G. Bettink	-Haarlem
Mej. Joh. H. Springer	-Haarlem
G. J. van der Hoordaa	-Zwolle

met welk voorstel de vergadering gaarne instemt.

Overgegaan wordt tot punt 6 van de Agenda: Jaarverslag van de Secretaris (bijlage III).

De heer D. W. Dettmeijer ('s Gravenhage), algemeen secretaris der Partij, neemt aan, dat alle afgevaardigden het jaarverslag hebben ontvangen, zodat van voorlezing kan worden afgezien. Wel wil spreker op deze plaats uitdrukking geven aan zijn vreugde over meer dan 400 afdelingen, die de Partij thans telt, met een ledental groter dan ooit tevoren. Een dergelijk gunstig resultaat maakt het voor degenen, die met de leiding van het partijsecretariaat zijn belast, prettig om die leiding te geven. Mevrouw van Everdingen en haar medewerksters en medewerkers op het algemeen secretariaat der Partij hebben hun beste krachten gegeven om deze groei te verwezenlijken. Maar ook de heer van Vlaardingen, die op het laatste congres van het Liberaal Vlaams Verbond als een van de sympathiekste vertegenwoordigers van het liberalisme werd betiteld, heeft hier veel aan bijgedragen.

De Voorzitter dankt de algemeen secretaris voor zijn uitgebreid jaarverslag. In het bijzonder ook sluit hij zich aan bij de woorden van dank, gericht tot de medewerksters en medewerkers op het partijsecretariaat, die onder de bekwame leiding van mevrouw van Everdingen zoveel werk hebben verzet. Waardering heeft de Voorzitter voor de grote activiteit van de heer van Vlaardingen. Hij meent voorts, dat op deze plaats een woord van dank aan de heer Dettmeijer voor de steun, die hij hierbij heeft verleend, niet mag ontbreken.

Punt 7 van de Agenda luidt: Rekening en Verantwoording en Jaarverslag van de Penningmeester.

De wnd. penningmeester der Partij, de heer Ir. F. W. C. Blom (Rotterdam) meent, dat het voor de aanwezigen in deze vergadering een ongewoon verschijnsel moet zijn niet de heer van den Bergh op het spreekgestoelte te zien verschijnen, om verslag uit te brengen over de financiën der Partij. De reden, dat de heer van den Bergh in het afgelopen jaar de functie van penningmeester der

Partij niet heeft kunnen waarnemen is de vergadering bekend. Spr. hoopt, dat zij voor deze keer genoeg zal willen aemen met het verslag van de wnd. penningmeester, welk verslag in overleg met de heer van den Bergh is opgemaakt. Wanneer de Algemene Vergadering de heer van den Bergh morgen opnieuw als penningmeester zal hebben benoemd, zal deze zijn taak weer overnemen.

./.
Hierna leest de heer Blom het verslag voor, dat als bijlage IV bij de notulen is gevoegd.

De Voorzitter dankt de wnd. penningmeester ten zeerste voor het uitbrengen van zijn verslag en voor de voortreffelijke wijze, waarop hij de moeilijke taak van penningmeester der Partij met zo goed resultaat heeft vervuld.

Aan de orde is vervolgens punt 8 van de Agenda: Verslag van de Commissie van Voorlichting over de Rekening en Verantwoording van de Penningmeester over het jaar 1959.

./.
De Voorzitter geeft het woord aan Ir. J. F. Fock (Zeist), die namens de Commissie dit verslag voorleest, dat als bijlage V aan de notulen is toegevoegd.

De vergadering heeft geen opmerkingen. De Voorzitter dankt de heer Fock voor het uitbrengen van het verslag en de commissie voor de verrichte werkzaamheden; hij stelt voor décharge te verlenen aan de penningmeester der Partij, tevens penningmeester van de Stichting "Vrijheid en Democratie" voor het door hem gevoerde beleid. Aldus wordt besloten.

Dan komt punt 9 van de Agenda: Benoeming van een Commissie van drie leden ter voorlichting van de Algemene Vergadering bij de behandeling van de Rekening en Verantwoording van de Penningmeester over het jaar 1960.

Voorgesteld wordt in deze Commissie te benoemen als leden de heren:

Ir. J. F. Fock -Zeist
Ir. B. H. ter Kuile -Hengelo(O)
Ir. K. van der Pols -Rotterdam

en als plaatsvervangende leden de heren:

H. J. Ankersmit -Deventer
A. J. Blijdenstein -Enschede
W. H. Hudig -Rotterdam.

De vergadering kan zich met dit voorstel verenigen.

Hierna gaat de Voorzitter over tot punt 10 van de Agenda: Benoeming van een Commissie van Beroep.

De vergadering kan zich geheel met de door het Hoofdbestuur der Partij opgemaakte aanbeveling voor de te vervullen plaatsen verenigen. Met algemene stemmen wordt tot de volgende benoemingen resp. herbenoemingen besloten:

Prof. Ir. R. P. Cleveringa -De Steeg (voorzitter)
leden:
Mr. A. Blom -Rotterdam
Mr. A. van Vuure -Wassenaar

plaatsvervangende leden:
Ir. J. E. Goudsmit -Haarlem
Prof. Ir. E. H. s' Jacob -Groningen
Mr. Dr. H. K. de Langen -Meppel.

Punt 11 van de Agenda wordt dan aan de orde gesteld: Benoemen van een Commissie voor de Reglementen.

De vergadering kan zich wederom met de door het Hoofdbestuur der Partij opgemaakte aanbeveling voor de te vervullen plaatsen verenigen. Met algemene stemmen wordt tot de volgende benoemingen, resp. herbenoemingen, besloten:

Mr. Dr. H. Fortuin	-Hilversum (voorzitter)
leden:	
Mr. J. G. Bettink	-Haarlem
Mr. J. J. Oyeveaar	-Voorburg
plaatsvervangende leden:	
Dr. W. L. Groeneveld Meijer	- 's Gravenhage
Mr. P. Nagtegaal	-Amsterdam
Ir. H. J. van Raulte	-Bilthoven.

In behandeling wordt genomen punt 12 van de Agenda: Bespreking van het beleid van het Hoofdbestuur.

De heer Dr. H. C. Geerling (Rotterdam) vraagt namens de afdeling Rotterdam gaarne de aandacht van Hoofdbestuur en vergadering voor het vraagstuk van de liberale pers, met name voor een liberaal weekblad.

Ons huidige partijblad "Vrijheid en Democratie" -aldus spr.- is zeer beslist bedoeld voor partijleden en is dan nog in het bijzonder afgestemd op die leden, die op de een of andere wijze actief deelnemen aan het partijleven, hetzij in het vlak van de vertegenwoordiging, hetzij als bestuursleden van Centrales en afdelingen. Deze groepen omvatten enkele duizenden actieve partijleden. Men kan dus met enige overdrijving wel stellen, dat "Vrijheid en Democratie" voor de overige partijleden een niet zeer belangwekkend blad is. Het is in de eerste plaats kaderblad en als zodanig vervult het zijn taak zeer goed; het is echter veel te weinig een partijblad met propagandistische capaciteiten. Het is zeer de vraag of het mogelijk is van "Vrijheid en Democratie" zowel een kaderblad als een propagandistisch partijblad te maken. De daartoe aangewende pogingen hebben tot nu toe weinig succes gehad. Het feit is, dat ook bij trouwe liberalen het blad niet wordt gelezen.

Onze kiezers, vele honderdduizenden, zijn voor informatie ingesteld op door andere dan de Partij gecontroleerde en geregelde kanalen. Het enige kanaal, dat de Partij in handen heeft, is de radiozendtijd in het kader van de uitzendingen van politieke partijen. Zoals U allen bekend is, is dit een mogelijkheid, die één kwartier per twee weken voor ons openstaat. Wij geloven, dat deze mogelijkheid zeer belangrijk is en succes heeft. Er is echter een niet te ontkennen nadeel, dat de frequentie veel te gering is en dat het medium van de radio toch eenzijdig is. De grote groep van liberale kiezers vraagt dan ook om een andere goede informatiebron en ziet uit naar goede politieke, liberale oriëntering. Ik noem hier grote groepen van katholieken, waarop ook door de heer Dassen bij herhaling wordt gewezen. Verder arbeiders, met name geschoolde arbeiders, die de nivellering van het socialisme beu zijn. Ik noem de grote groepen van hen, die de socialisten steunen om welke reden dan ook en waarvan velen nu verbaasd zijn, dat men kan regeren en een positief sociaal beleid kan voeren zonder de P.v.d.A. Er zijn hier grote groepen voor wie de politieke gebeurtenissen van het laatste jaar "eye-openers" zijn geweest.

Deze honderdduizenden vragen om een positieve en regelmatige voorlichting. Bij hen bestaat de wens naar een weekblad onder onvervalste liberale signatuur, een weekblad dat men aan de station en kiosken kan kopen. Momenteel worden bladen als Elsevier's

Weekblad door velen voor liberaal of geestverwant aangezien. Deze misvatting is een fatale en tragische, want zij stoot zeer velen ten onrechte af. De door mij bedoelde groepen kunnen nergens in een weekblad, en in feite ook niet in een dagblad, onvervalste liberale journalistiek vinden; ook niet in de enkele bladen, die min of meer met ons sympathiseren en ons nu en dan een goed hart toedragen.

Ik begrijp zeer goed, -aldus de heer Geerling- dat het stellen van dit probleem niet de oplossing is. Ik geloof echter dat, ook al moeten wij deze zaak als een zeer moeilijke zien, de V.V.D. als expansieve partij genoodzaakt is iets hieraan te doen. Het is mijn overtuiging, dat in ons milieu de mensen, die dit werk zouden moeten doen, aanwezig zijn. Het is mij bekend, dat de middelen er momenteel niet zijn en dus gevonden moeten worden.

De Afdeling Rotterdam -zo besluit spr.- stelt het Hoofdbestuur voor deze aangelegenheid in studie te nemen, misschien door hiervoor een commissie samen te stellen - een commissie, die dan hopelijk niet uitsluitend uit deskundigen zal bestaan- en deze commissie op te dragen in snel tempo het probleem te onderzoeken.

De heer Drs.A.A.C.Reedijk (Rijswijk) deelt mede, dat de afdeling Rijswijk het als een ernstig gebrek voelt, dat door de afdelingen niet kan worden beschikt over enig propagandamateriaal voor het werven van leden en het geven van voorlichting aan nieuw toegetreden leden. Daar "Opgaande Lijnen" niet wordt herdrukt, staat alleen het beginselprogram der Partij ter beschikking. Dit toch is naar de mening der afdeling als algemeen propagandamateriaal niet geschikt. Op grond hiervan verzoekt de heer Reedijk het Hoofdbestuur dringend op zo kort mogelijke termijn enige vlugschriften te doen samenstellen, waarin op populaire wijze de belangrijkste punten van het beginselprogram worden toegelicht.

Voorts acht de afdeling Rijswijk het in het belang van een goede voorlichting binnen de gelederen der Partij gewenst, dat een bescheiden opgezet documentatie- en informatiebureau wordt gesticht ten behoeve van de besturen van de afdelingen. Bedoeld wordt hiermede, dat op dit documentatiebureau voldoende materiaal aanwezig zal zijn om de besturen op uiterst korte termijn te kunnen voorlichten over actuele politieke onderwerpen. Als voorbeeld van soortgelijk werk binnen de Partij noemt spr. het zo uitstekend werkend Bureau voor Gemeentepolitiek.

Tenslotte acht de heer Reedijk de taak, die werd opgedragen aan de Commissie voor Werknemersbelangen van zeer grote betekenis. Het resultaat van de door de commissie verrichte werkzaamheden, zoals dat uit de verklaring van de heer Corver kon worden beluisterd, acht hij echter teleurstellend. Gaarne zou de afdeling Rijswijk een meer positief geluid hebben vernomen. Naar de heer Corver mededeelde werd contact onderhouden met vertegenwoordigers van die werknemersorganisaties, die niet zijn aangesloten bij de drie grote, erkende, zogenaamde representatieve vakcentrales. Spr. vraagt zich af, of niet toch een mogelijkheid bestaat om hier tot een bundeling te komen, zonder dat een binding met de Partij wordt gevormd. Instelling van een vakvereniging dus, die los staat van de Partij, maar die naast de drie zuilenorganisaties een belangrijke plaats zou kunnen innemen.

Ir.W.Kooy(Arnhem) vraagt de aandacht van de vergadering voor een kwestie van agrarisch belang. In de laatste jaren zijn verschillende regionale landbouwcommissies in de Partij opgericht. Deze commissies doen belangrijk werk. Zij bestuderen verschillende agrarische problemen, organiseren landdagen etc. Thans is van de Landbouwcommissie Gelderland aan het Hoofdbestuur het verzoek uitgegaan om als sluitstuk van deze regionale commissies een landelijke landbouwcommissie in het leven te roepen. Spr. meent te weten, dat het Hoofdbestuur hier niet afzijdig tegenover staat. De Landbouwcommissie Gelderland zou echter het Hoofdbestuur willen vragen met de uitvoering van haar verzoek enige spoed te willen betrachten.

Een tweede punt op agrarisch gebied, dat de heer Kooy wil aanroeren, is het rapport over de liberale landbouwpolitiek. Door de Commissie voor de Landbouwpolitiek van het Studiecentrum der Partij werd een concept-rapport opgesteld. Dit is reeds geruime tijd geleden. Spr. hoopt, dat publicatie van het definitieve rapport spoedig kan worden tegemoetgezien.

De heer A.M.de Meerd(Apeldoorn) heeft reeds enkele jaren geleden het verzoek gericht tot het Hoofdbestuur, om een op de ledenwerving gerichte brochure in een miljoenenoplaag uit te geven. Het geld zou goed besteed zijn, het ledental zou meer dan verdubbelen, zodat de kosten er zeker zouden uitkomen. De afdeling Apeldoorn zou bereid zijn de kosten voor 25.000 van deze brochures voor haar rekening te nemen. Wanneer ook andere afdelingen dit voorbeeld zouden volgen en het Hoofdbestuur dit denkbeeld nogeens in overweging zou willen nemen, dan meent spr., dat dit zeker het ledental der Partij ten goede zou komen.

De heer D.J.A.van der Vliet(Nijmegen) vestigt de aandacht van het Hoofdbestuur op de radiozendtijd. Welke stappen werden ondernomen om te trachten een betere verdeling van de voor politieke partijen beschikbare zendtijd te bereiken en welke stappen denkt het Hoofdbestuur in de toekomst nog te ondernemen?

De heer H.Tolsma(Lunteren) sluit zich op opgewekte wijze aan bij de voorgaande sprekers, die aandacht wijdden aan de propaganda, de voorlichting en de ledenwerving. Hij is van mening, dat men in de afdelingen eerlijk en oprecht met elkaar moet omgaan en de democratische gedachte hoog moet houden.

De Voorzitter heeft in hetgeen de heer Geerling ten aanzien van het partij-orgaan heeft gezegd geen nieuwe klank beluisterd. Reeds vele jaren komt bij de bespreking van "Vrijheid en Democratie" het probleem aan de orde: hoe richten wij het blad het beste in. Men moet het partijblad niet vergelijken met bladen als Elsevier e.d. Het karakter van het blad leent zich daartoe niet. Het doel van "Vrijheid en Democratie" is om voorlichting te geven aan partijleden. Vergroting van de lezerskring van het blad is dus een zeer belangrijke taak.

Wat betreft het verzoek van de heer Geerling, om door een commissie de wenselijkheid van een onafhankelijk liberaal weekblad te doen onderzoeken, meent de Voorzitter, dat, wanneer een dergelijk weekblad naast "Vrijheid en Democratie" in het leven zou worden geroepen, dit blad toch een binding met de Partij zou moeten hebben. Spr.ziet niet in, waarom naast het partij-orgaan nog een ander weekblad zou moeten worden uitgegeven. Beter acht hij het het bestaande blad zo goed mogelijk te maken met een zo groot mogelijke oplage.Er bestaat geen bezwaar om de door de heer Geerling voorgestelde commissie in te stellen. Spr. betwijfelt echter of dit tot veel resultaat zal leiden.

Wat de radio-zendtijd betreft, waarover zowel de heer Geerling als de heer van der Vliet opmerkingen hebben gemaakt, constateert de Voorzitter, dat het bestaande zuilenstelsel bij de omroep de Partij een doorn in het oog is. Zij voert een voortdurende strijd voor een ander radiobestel, waarbij de grote onbillijkheid, dat bepaalde omroepverenigingen door hun nauwe binding met een politiek partij ruimere zendtijd voor politieke actie ter beschikking hebben, zal zijn opgeheven. Ons streven -alvus de Voorzitter- is gericht op het verkrijgen van een radiobestel, waarin alle levensbeschouwelijke richtingen een kans zullen krijgen en aan de politiek een bescheiden deel van de gehele beschikbare zendtijd zal worden gewijd. Verdeling over de politieke groeperingen zal hierbij naar

redelijkheid dienen te geschieden. De Voorzitter meent, dat de vergadering met deze mening zeker zal kunnen instemmen.

Aan de heer Reedijk kan de Voorzitter antwoorden, dat het Hoofdbestuur besloten heeft de brochure "Opgaande Lijnen" in herziene vorm opnieuw uit te geven.

Wat het voorstel tot oprichting van een documentatiebureau betreft, de Voorzitter geeft toe, dat een dergelijk bureau inderdaad van groot belang zou zijn. Men moet echter de grote financiële offers, die het Hoofdbestuur zich hiervoor zou moeten getroosten, niet over het hoofd zien. De financiële consequenties maken het helaas vooralsnog onmogelijk aan het verzoek van de afdeling Rijswijk tegemoet te komen.

De heer Reedijk -aldus de Voorzitter- is in het resultaat van de arbeid der commissie voor werknemersbelangen teleurgesteld. Spr. meent erop te moeten wijzen, dat de commissie nog maar kort aan het werk is. Omdat bekend is, dat voor het door haar ingestelde onderzoek veel belangstelling bestaat, meende de heer Corver goed te doen de vergadering reeds nu mede te delen tot welke conclusie de commissie was gekomen. Van het begin af heeft in de Partij twijfel bestaan aan de juistheid van het oprichten van een liberaal vakverbond. Spr. zelf heeft van meet af aan geweten, dat men hiermede niet moet beginnen. Met de heer Reedijk betreurt de Voorzitter, dat naast de drie zuilenorganisaties, er geen vakcentrale is, waar de liberale werknemers kunnen worden opgevangen. Hier ligt echter geen taak voor de V.V.D. Zij heeft altijd het standpunt ingenomen dat het niet juist is, dat er een binding bestaat tussen een politieke partij en een vakvereniging. Men kan in de door de commissie gepubliceerde conclusie teleurgesteld zijn - aldus de Voorzitter- de commissie staat echter nog maar aan het begin van haar werkzaamheden. Men zal haar de tijd moeten laten.

De door de regionale landbouwcommissies georganiseerde landbouwdagen acht de Voorzitter van groot belang. De commissies doen goed werk. Hij kan de heer Kooy de toezegging doen, dat het Hoofdbestuur besloten heeft als overkoepeling van de verschillende regionale landbouwcommissies een landelijke landbouwcommissie in te stellen. De moeilijkheid is echter om hiervoor uit de verschillende provincies de geschikte figuren aan te trekken. Het Hoofdbestuur blijft terzake diligent.

Aan het rapport betreffende de liberale landbouwpolitiek wordt nog voortdurend gewerkt. Het betreft hier een moeilijk probleem, mede in verband met de zich steeds wijzigende verhoudingen in E.E.G.-verband. De opmerking van de heer Kooy zal zeker een stimulans zijn om tot spoedige publicatie van het rapport te komen.

Met de suggestie van de heer de Weerd zou naar de mening van de Voorzitter een aanzienlijk bedrag gemeoid zijn. Na het dure verkiezingsjaar staan de Partij maar bescheiden middelen ten dienste en hiermede zal voorzichtig moeten worden omgegaan. Daarom zal niet aan alle verlangens kunnen worden tegemoetgekomen.

Voor de woorden van de heer Tolsma is de Voorzitter erkentelijk. Hij is het er mee eens, dat men in de afdelingen eerlijk en oprecht met elkaar moet omgaan.

Als laatste punt in de avondvergadering komt thans aan de orde punt 13 van de Agendá: Rondvraag.

dat het woord "Volkspartij" geen dode letter is,

-9-

De afdeling Arnhem had verzocht inlichtingen te mogen vragen betreffende de Commissie voor Werknemersbelangen. In verband met de door de heer Corver voorgelezen conclusie ziet zij van haar voor-nemen af.

De heer Ph.A.Winkelman(Deventer)sluit zich gaarne aan bij hetgeen door Dr.Geerling, bij het vorige agendapunt, over het weekblad "Vrijheid en Democratie" is te berde gebracht. Hij betreurt het, dat men naast de jaarlijkse contributie, zich nog afzonderlijk op het partij-orgaan moet abonneren. Zou het niet mogelijk zijn -aldus spr.- naast dit orgaan b.v. éénmaal per maand of één maal per 14 dagen een soort contactblad uit te geven? Zou het Hoofd-bestuur deze suggestie niet in overweging willen nemen?

De heer A.Schaap(Rotterdam) spijt het wel, dat de Commissie voor Werknemersbelangen tot de conclusie is gekomen, dat een liberale vakorganisatie niet gewenst is. Spr. is reeds gedurende 47 jaar lid van de Alg.Ned.Grafische Bond. Toen deze Bond besloot zich bij het N.V.V. aan te sluiten heeft spr. tegengestemd; hij is ook nimmer lid van het N.V.V. geweest. Nu de heer Schaap de 60-jarige leeftijd is gepasseerd, heeft hij zich meer intensief in vele vraagstukken verdiept. Daarbij is hem duidelijk geworden, dat hij feitelijk zijn gehele leven liberaal heeft gedacht.

Spr. is er trots op tot de arbeidende klasse te behoren. Als arbeider heeft hij een rijk leven gehad. Hij heeft deelgenomen aan het geestelijk leven. Door bemiddeling van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie heeft hij kennis kunnen nemen van de werken van Thorbecke. Vaak heeft spr. de liberale partij horen betitelen als een partij van kapitalisten. Spr. weet, dat dit niet zo is, maar dat de Partij voor een ieder openstaat. Haar leden geven blijk van beschaving en ontwikkeling. Dit ledental zou echter veel groter moeten worden. Een zeer brede laag van de bevolking zou moeten worden bewerkt. Z.i. kunnen pocket-boekuitgaven van politieke werken -spr. noemt de kort geleden in deze vorm verschenen editie van het "Jongste Verleden" van Prof.Mr.P.J.Oud- er veel toe bijdragen, dat een brede lezerskring kennis neemt van de liberale denkwijze.

Wat het partij-orgaan betreft meent de heer Schaap, dat niet moet worden getracht, dit populairder te maken. Liever zou hij het wat ruimer zien uitgevoerd. Hij is geen voorstander van nog een liberaal weekblad, naast het partij-orgaan. Zou er niet een speciaal binnenblad kunnen worden gedrukt en ingevoegd waarmede een bredere lezerskring kan worden bereikt?

De Voorzitter antwoordt de heer Winkelman, dat het het Hoofd-bestuur, in plaats van tot uitgave van een soort contactblad over te gaan, beter voorkomt de lezerskring van "Vrijheid en Democratie" zo groot mogelijk te maken.

Aan de heer Schaap kan de Voorzitter mededelen, dat het altijd mogelijk is een apart inlegvel in het partijblad in te voegen. Wanneer er afdelingen zijn, die van deze mogelijkheid gebruik willen maken, dan kan daarin worden voorzien. Dit vraagt echter activiteit van de afdelingen. Reeds jarenlang worden dergelijke voorstellen in de algemene vergadering gedaan. Spr. vraagt zich af, of men niet teveel het accent legt op activiteit van het Hoofdbestuur. Is het niet mogelijk, dat ook de afdelingen hier hun aandeel leveren?

De Voorzitter geeft de heer Schaap toe dat, wanneer het mogelijk is door middel van uitgaven in pocketboekvorm van politieke literatuur ook diegenen te bereiken die over een bescheiden beurs beschikken, dit zeer zeker effect zal hebben. Hij is de heer Schaap erkentelijk voor de aandacht, die hij op deze plaats aan de pocketboek-uitgave van "Het Jongste Verleden" heeft gewijd.

Hierna schorst de Voorzitter de vergadering tot de volgende morgen. De aanwezigen blijven nog geruime tijd in gezellig samenzijn, dat hun door de afdeling Hilversum wordt aangeboden, bijeen.

Zaterdagmorgen 9 April, om 10 uur, heropent de Voorzitter de vergadering.

Een bijzonder woord van welkom richt de Voorzitter tot de Minister van Defensie, Ir.S.H.Visser, en tot de heren Mr.E.Bloembergen, Ir.S.H.Keyser en Prof.Dr.J.Kymmell, die in de ochtendvergadering een inleiding zullen houden over "De Europese Economische Gemeenschap".

Hierna stelt de Voorzitter aan de orde punt 14 van de Agenda: Benoeming van een Penningmeester.

Wegens het bedanken van de heer S.J.van den Bergh te Wassenaar moet in de vacature van het penningmeesterschap worden voorzien. Aangezien de heer van den Bergh thans wederom beschikbaar is, stelt het Hoofdbestuur, overeenkomstig art. 20 lid 2, van het Huishoudelijk Reglement, voor de vervulling van deze vacature candidaat: de heer S.J. van den Bergh te Wassenaar.

Daar tegen-candidaten ontbreken wordt overeenkomstig art. 42 van het Huishoudelijk Reglement de heer S.J.van den Bergh te Wassenaar zonder stemming als Penningmeester benoemd. De heer van den Bergh aanvaardt zijn benoeming tot Penningmeester der Partij.

De Voorzitter wenst niet alleen de heer van den Bergh, maar ook de Partij geluk met deze benoeming. De financiële zaken der Partij gaan de heer van den Bergh zeer ter harte. Spr. is ervan overtuigd, dat de partijfinanciën bij de heer van den Bergh wel in zeer goede handen zijn.

Een hartelijk woord van dank richt de Voorzitter namens de gehele Partij tot de heer Ir.F.W.C.Blom, die zich gedurende de gehele periode dat het penningmeesterschap vacant was, op zo voortreffelijke wijze van de taak van waarnemend Penningmeester heeft gekweten.

Vervolgens komt aan de orde punt 15 van de Agenda: Benoeming van twee leden van het Dagelijks Bestuur.

Wegens periodieke aftreding van de heren Ir.B.C.van Balen Walter te Leeuwarden en J.M.F.A.van Dijk te Noordwijk, die zich herkiesbaar hebben gesteld, moet in twee vacatures in het Dagelijks Bestuur worden voorzien.

Daar tegen-candidaten ontbreken worden overeenkomstig art. 42 van het Huishoudelijk Reglement de heren Ir.B.C.van Balen Walter en J.M.F.A.van Dijk zonder stemming als leden van het Dagelijks Bestuur benoemd.

De heren van Balen Walter en van Dijk zijn bereid hun herbenoeming te aanvaarden.

De Voorzitter wenst hen en de Partij van harte geluk.

Punt 16 van de Agenda vermeldt: Benoeming van zes leden van het Hoofdbestuur.

Aan de beurt van periodieke aftreding als lid van het Hoofdbestuur zijn de heren Ir.F.W.C.Blom te Rotterdam, A.Caljé te Alblasterdam, D.W.Dettmeijer te 's Gravenhage, mevrouw G.Doorbos-Oosting te Pieterburen, mevrouw S.A.Th.Goudswaard-Knipscheer te Leiden en de heer W.H.Jas te Dubbeldam.

Van mevrouw Doorbos-Oosting en mevrouw S.A.Th.Goudswaard-Knipscheer werd bericht ontvangen, dat zij geen herbenoeming wensen te aanvaarden. De overige aftredende leden hebben zich herkiesbaar gesteld.

De Voorzitter maakt bekend, dat de stembureaux als volgt zijn samengesteld:

Eerste stembureau:

Mejuffrouw J. de Jonge	-Veendam
J. Gosschalk	-Voorburg
Mr. J. E. Goudsmit	-Haarlem

Tweede stembureau:

J. W. van der Dussen	-Haarlem
Mr. P. F. C. van Geer	-Naarden
H. J. L. Vonhoff	-Amsterdam

die onder leiding van de heer D. W. Dettmeijer de stemmen zullen tellen.

Hierna geeft de Voorzitter het woord aan de verschillende sprekers, teneinde de gestelde kandidaten aan te bevelen.

De heer Mr. J. Drijber (Leiden) zal het kort maken door niet alle functies, die de heer Mr. F. Porthoine bekleedt, op te sommen. Hij meent, dat de heer Porthoine, met wie hij vele jaren in de Leidse gemeenteraad heeft samengewerkt, in partijkringen genoegzaam bekend is als een all-round politicus, die de liberale beginselen zeer is toegedaan. Reeds in zijn studententijd hield de heer Porthoine zich met de politiek bezig; hij maakte deel uit van het Leidse jeugdparlement en droeg de liberale beginselen in de kring van zijn studievrienden uit. De heer Porthoine is, behalve lid van de Leidse gemeenteraad, directeur van het Bureau van de Kon. Ned. Middenstandsbond te Den Haag. Hij heeft zich hierdoor ontwikkeld tot een deskundige op het gebied van middenstandszaken en hij kan zich een oordeel vormen over belangrijke economische-sociale kwesties. Daarnaast beschikt hij over een zeer grote politieke belangstelling.

De heer Porthoine -aldus spr.- heeft echter één nadeel: hij is geen vrouw. Hierdoor worden zijn kansen belangrijk kleiner. De beide/vrouwelijke leden van het Hoofdbestuur hebben zich niet herkiesbaar gesteld. Spr. acht het niet uitgesloten, dat op een van deze plaatsen wederom een vrouw zal worden gekozen. De afdeling Leiden is van oordeel, dat, man of vrouw, degenen, die er het meest geschikt voor zijn en de Partij het best zullen dienen, de openvallende plaatsen moeten innemen. Op grond hiervan beveelt zij de heer Porthoine als een alleszins aanvaardbaar kandidaat in de aandacht van de vergadering aan.

Mevrouw G. Huese-Laming (Bilthoven) meent, dat de candidatuur van mevrouw Mr. E. Veder-Smit van niet te onderschatten belang is, opdat tenminste één vrouw de aftredende vrouwelijke leden van het Hoofdbestuur zal vervangen.

Mevrouw Veder -aldus spr.- is sedert 1954 lid van de Prov. Staten van Utrecht. Zij is lid van de gemeenteraad van Zeist en sedert 1958 wethouder. Zij bekleedt verschillende bestuursfuncties op cultureel en maatschappelijk gebied. Zij is voorts bestuurslid van de Vereniging van Staten- en Raadsleden. Mevrouw Veder, die tot de liberale jongeren behoort, heeft een zeer snelle politieke carrière gemaakt. Haar grote werkkraft, welsprekendheid, bekwaamheid en ervaring in bestuurszaken maken haar bij uitstek geschikt om de belangen, zowel van de vrouw als van de Partij, in het Hoofdbestuur te dienen.

De heer G. de Jong (Wormerveer) wekt namens de afdelingen Assendelft, Koog/Zaandijk, Krommenie, Westzaan, Wormerveer en Zaandam de vergadering op haar stem uit te brengen op Ir. J. C. Kaars Sijpesteijn. Op grond van de grote belangstelling, die de heer Kaars Sijpesteijn steeds voor de Partij heeft en die hij ook in zijn optreden naar buiten weet uit te dragen, alsmede op grond van zijn maatschappelijk positie, meent spr., dat deze kandidaat zijn plaats in het Hoofdbestuur alleszins waard is.

De heer L. van Strien (Eindhoven) vraagt de aandacht voor de candidatuur van mevrouw Mr. C. H. J. H. J. de Vries-van Haaften, candidaat gesteld door de afdeling Breda. De afdeling heeft dit niet zonder reden gedaan - aldus spr. Gaarne zag zij, nu Minister Toxopeus voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur heeft bedankt, wederom een plaats ingeruimd aan een figuur uit het Zuiden des lands. Mede namens de Centrale Zuid licht de heer van Strien de candidatuur van mevrouw de Vries nader toe.

De V.V.D. neemt in het Zuiden des lands een geheel aparte positie in. Het is niet uitgesloten, dat de trend zich daar in de komende jaren in nog sterkere mate ten gunste van de V.V.D. zal ontwikkelen. Dan is het van belang, dat in het Hoofdbestuur een lid zitting heeft, dat met de omstandigheden in het Zuiden goed bekend is. Mevrouw de Vries is advocate en woont reeds 30 jaar in Eindhoven. Zij is sedert de oprichting bestuurslid van de afdeling Eindhoven. Zij is lid van de gemeenteraad en heeft zitting in verschillende commissies en organisaties. In Eindhoven is zij een zeer geziene figuur. Spr. beveelt mevrouw de Vries in de warme belangstelling der vergadering aan.

Dr. M. C. Geerling stelt er namens de afdeling Rotterdam in de eerste plaats prijs op mede te delen, dat de afdeling de candidatuur van haar stadgenoot, Ir. F. W. C. Blom, van harte ondersteunt. Door een misverstand is de heer Blom niet door de afdeling opnieuw candidaat gesteld. Drie jaar geleden had spr. de taak de vergadering omtrent de vele voortreffelijke kwaliteiten van de heer Blom in te lichten. Het feit, dat de heer Blom in het afgelopen jaar het wnd. penningmeesterschap der Partij op zo uitnemende wijze heeft vervuld, is haar spr.'s mening voldoende om de vergadering op te wekken haar stem op deze candidaat uit te brengen.

Het zij mij voorts vergund - aldus de heer Geerling - de vergadering toe te lichten, waarom de afdeling Rotterdam de heer D. A. van Houte candidaat stelt voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur.

De heer van Houte is geboren in 1905. Hij is van Zeeuwse origine en heeft zijn jeugd doorgebracht in Zeeuws-Vlaanderen, met welke streek van ons land hij nog vele contacten heeft. Hij heeft in Utrecht tandheelkunde gestudeerd en zich in 1927 in Rotterdam-Zuid als tandarts gevestigd, alwaar hij nog steeds zijn praktijk uitoefent.

De heer van Houte is een man, die zeer veel van zijn grote capaciteiten heeft gegeven aan het liberalisme en aan de organisatorische aspecten van de volksgezondheid en de tandheelkunde. Hij werd reeds in 1936 voorzitter van de Rotterdamse afdeling van de Maatschappij ter bevordering der Tandheelkunde, is sedert 1948 lid van het dagelijks bestuur der Maatschappij en was van 1949 tot 1959 landelijk voorzitter en voorzitter van het hoofdbestuur. Hij heeft als voorzitter van de contactcommissie, die tussen overheid en medici, specialisten, tandartsen, apothekers en vroedvrouwen contact onderhoudt, een drietal jaren grote invloed uitgeoefend op het beleid van alles wat in Nederland samenhangt met de volksgezondheid. Bovendien is de heer van Houte sinds meer dan 10 jaar bestuurslid van het grootste ziekenfonds van Nederland, het A.Z.R. te Rotterdam, in welke functie de heer van Houte contact heeft gehad met vakverenigingen en met de in deze groepering meespelende artsen, specialisten en tandartsen. In het tandartsenconflict, dat in 1957 tussen de ziekenfondsen en de tandartsen uitbrak en dat 9 maanden heeft geduurd, heeft de heer van Houte een leidende rol gespeeld. Een van de belangrijkste punten van het conflict was, dat enkele links georiënteerde ziekenfondsen een regeling in het leven wilden roepen, die tot doel had een afbrokking van de status van het vrije beroep. In dit conflict, waarbij de tandartsen niet door de knieën zijn gegaan, is het aan het persoonlijk optreden en de rotsvaste liberale overtuiging van de heer van Houte te danken geweest, dat het vrije beroep van tandarts is gehandhaafd. Deze overwinning is ook voor andere beroepen van grote waarde

geweest, omdat die socialistische kringen, die de vrije beroepen geen goed hart toedragen, begrepen hebben, dat indien liberalen de leiding hebben van deze groepen, de belangen van het vrije beroep veilig zijn.

Voorts wijdt de heer Geerling nog enkele woorden aan de politieke activiteiten van de heer van Houte. De heer van Houte is reeds meer dan 12 jaar lid van de Partijraad. Vanaf de oprichting van de afdeling Rotterdam is hij bestuurslid geweest en na een kleine onderbreking is hij dit nog. Sedert 1951 is hij raadslid en in deze functie houdt hij zich in het bijzonder bezig met de vraagstukken van de volksgezondheid, kunstzaken en wijkraden.

De heer Geerling schetst de heer van Houte als een man met een uitzonderlijk grote ervaring en kennis van de volksgezondheid en van de organisatie van het vrije beroep. Hij wijst erop, dat in het huidige Hoofdbestuur niemand aanwezig is, die op dit punt expert is en ingewerkt, en meent, dat het ook voor de Kamerfracties van belang zal zijn te weten, dat het Hoofdbestuur beschikt over iemand, die op dit gebied een autoriteit is in ons land. Gaarne beveelt hij deze kandidaat in de belangstelling van de vergadering aan.

Mr.G.Loopstra (Finsterwolde), de candidatuur van Mevrouw T.Wierda-Haanstra aanbevelende, wil de vergadering niet de voortreffelijke kwaliteiten van Mevrouw Wierda schetsen. Hij wil ook niet beweren, dat zij, als lid van het Hoofdbestuur, het beter zal doen dan een ander; wél wil spr. de vergadering wijzen op de verlangens, die in de Noordelijke afdelingen leven. Nu Mevrouw Doornbos-Oosting zich niet herkiesbaar heeft gesteld, zou men gaarne zien, dat haar plaats in het Hoofdbestuur werd ingenomen door een vrouw, eveneens uit het Noorden van het land. De heer Loopstra hoopt van harte, dat velen in de vergadering zijn mening zullen delen en ziet de stemming met vertrouwen tegemoet.

De heer D.J.A.van der Vliet (Nijmegen) introduceert Prof.Ir.T.Tromp te Nijmegen bij de vergadering. Al komt Prof. Tromp niet uit een der grote steden, al kan hij niet bogen op een lange lijst, vermeldende zijn vele kwaliteiten, voortreffelijkheden en functies, Prof. Tromp zal tijd hebben zich aan de belangen en zaken van het Hoofdbestuur te wijden - aldus spr. Bedrijfsblindheid, zoals men die bij sommige bedrijven kent, kan ook bij politieke partijen optreden. Daarom is het zeer belangrijk, dat iemand met een erkend groot verstand deel uitmaakt van het Hoofdbestuur van zulk een politieke partij. Op deze gronden verzoekt spr. de vergadering haar stem uit te brengen op de door hem aanbevolen kandidaat.

Mr.Th.Bakker ('s-Gravenhage) zet uiteen, dat uit het feit, dat de heer D.W.Dettmeijer te 's-Gravenhage niet door de afdeling den Haag kandidaat is gesteld, niet moet worden afgeleid, dat de afdeling deze candidatuur niet zou steunen. Integendeel, de afdeling den Haag is van mening, dat de kwaliteiten van de heer Dettmeijer de vergadering genoegzaam bekend zijn, zodat zijn candidatuur geen enkele aanbeveling behoeft. Het Hoofdbestuur bestaat op het ogenblik uit 23 leden, waarvan 4 vrouwelijke leden. Spr. meent, dat, welke voortreffelijke kwaliteiten de aanbevolen mannelijke kandidaten ook bezitten, elk der beide aftredende vrouwelijke hoofdbestuursleden wederom door een vrouw zou moeten worden vervangen.

Na deze aanbevelingen gaat de vergadering tot schriftelijke stemming over.

De Voorzitter stelt vervolgens aan de orde punt 17 van de Agenda: De Europese Economische Gemeenschap.

De over dit onderwerp gehouden inleidingen door

Mr.E.Bloembergen te Bilthoven, Ir.J.S.Keyser te Bilthoven en Prof.Dr.J.Kymmell te 's-Gravenhage, zijn als bijlage VI, VII en VIII bij de notulen gevoegd.

Nadat de Voorzitter na de gehouden inleidingen de sprekers heeft bedankt, stelt hij de gelegenheid open tot discussie.

De heer Mr.H.van Riel ('s-Gravenhage), lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, meent, dat men na deze inleidingen te hebben beluisterd, wel een groot optimist moet zijn (hiermede Prof. Kymmell citerende) om in de E.E.G. geen moeilijkheden te zien. Spr. heeft indertijd - alhoewel hij veel moeilijkheden voorzag - vóór aanneming van het Euromarktverdrag gestemd en dit op politieke gronden. De E.E.G. vormt een middel om Duitsland aan het Westen te binden. De sombere voorgevoelens zijn echter inmiddels bewaarheid - aldus de heer van Riel.

Allereerst wil de heer van Riel tot de heer Bloembergen opmerken, dat de toekomst van de Nederlandse industrie in E.E.G.-verband meer aspecten vertoont dan door de heer Bloembergen in zijn inleiding naar voren/gebracht. Voor bepaalde vormen van industrie is het E.E.G.-Verdrag gunstig. Gestreefd zal moeten worden naar algemene nationale economische organisatie in die takken van industrie, waar de grootste toegevoegde waarde bestaat. Bedacht moet worden, dat voor machinale industriën de toeleveringsbedrijven ontbreken. Het opbouwen van een metaalindustrie is onder die omstandigheden onmogelijk. Franse en Duitse concurrentie kunnen bedenkelijke vormen aannemen, ook met het oog op de werkgelegenheid. [45

Tot de heer Keyser wil spr. opmerken, dat hij de indruk heeft, dat de regeling van het prijsmechanisme in de E.E.G. onder sterke politieke invloed zal komen. De landbouw beschikt over uitnemende specialisten en in deze sector wordt zeer goed samengewerkt. In politieke zin vormt de landbouw een sterkere machts-groep dan de industrie, maar ook hier proberen Frankrijk en Duitsland hun wil op te leggen. Speciaal de Franse belangen brengen mee, dat er een voortdurende politieke druk zal worden uitgeoefend om de prijzen hoog te houden. Spr. vraagt zich af, of het in de veredelingslandbouw vaststellen van invoer- en uitvoercontingenten voor de kleine boeren niet nadelig zal werken. Zal de macht van bepaalde landbouwgroepen in de E.E.G. geen desastreuze uitwerking hebben op de gehele Nederlandse landbouwbevolking? In Frankrijk en Duitsland neemt de veredelingsproductie snel toe.

Prof.Kymmell - aldus spr. - heeft gewezen op de lange tijd, die de aanpassing in de E.E.G. zal vergen. Naar de mening van de heer van Riel zullen met deze aanpassing decennien gemoeid zijn. Hij vreest echter, dat de landbouwproblemen niet zo lang op een oplossing kunnen wachten. Men staat hier echter voor twee barrières, het politieke element en het noodzakelijkheidselement. De ontwikkeling in Europa gaat echter zo snel, dat spoedige maatregelen geboden zijn. Spr. is het met Prof.Kymmell eens, dat voorkomen moet worden, dat de kloof tussen de Zes en de Zeven onoverbrugbaar wordt.

Ook de woorden van Prof.Kymmell, gewijd aan de conceptie van een Europese derde macht, hebben de instemming van de heer van Riel. Dat ruimte een onderdeel van macht vormt heeft weinig aantrekkelijks; in uiterste consequentie stelt het geen macht meer voor. Elke gedachte aan macht voor de E.E.G. is verwerpelijk. In Frankrijk echter wil men om nationale redenen deze gedachte gaarne propageren.

Het liberale element in het Euromarkt-Verdrag is het beginsel der non-discriminatie. Hier ligt een groot vraagstuk. Er

bestaat verschil tussen de toepassing in de agrarische en andere sectoren. Voorshands draagt de landbouwpolitiek binnen de E.E.G. een sterk protectionistisch karakter.

De bedoeling van het betoog van de heer van Riel is de vergadering duidelijk te maken, dat de materie zo oneindig ingewikkeld is, dat de Nederlandse regering haar houding incidenteel en met de grootste voorzichtigheid dient te bepalen. Het verwezenlijken van idealen op dit terrein is thans nog niet mogelijk. Zowel in het vraagstuk van de sociale harmonisatie als in het vraagstuk van de landbouwharmonisatie ontbreken hiertoe op het ogenblik nog de vereiste elementen.

De heer Mr. F. G. van Dijk, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, wenst het Hoofdbestuur geluk met de keuze van onderwerp en inleiders. Het betreft hier - aldus spr. - inderdaad een zeer moeilijke materie. Het is nuttig en nodig hierover de gedachten te laten gaan. Men heeft ten aanzien van het vraagstuk der E.E.G. optimisten en pessimisten en daartussen in bevinden zich degenen, die het vraagstuk met beide benen op de grond willen benaderen. Deze laatste gedachte moet Nederland aanhouden en hiervan is ook in de drie inleidingen gebleken. De E.E.G. is destijds opgericht met de bedoeling om tot een economische gemeenschap te komen. Primair zijn dus de economische mogelijkheden. Er wordt veel gepraat over verstrekkende idealen om tot een politieke gemeenschap te komen. Om dit te bereiken zal toch eerst voldaan moeten worden aan de opzet, waarvoor de E.E.G. is ingesteld, n.l. een gemeenschap, binnen welke een vrij verkeer van kapitalen, goederen, diensten en personen mogelijk is. Dit stadium is thans nog niet bereikt.

Ook in het parlement van de E.E.G. - aldus de heer van Dijk - bestaan politieke groeperingen. Als men de debatten in dit parlement volgt, dan bemerkt men door de fracties heen de tegenstellingen, die door de nationale belangen worden opgeroepen. Men concreet politiek beleid ontbreekt. Dit betekent dus, dat wij ons in de E.E.G. in een overgangperiode bevinden, niet gebonden aan de termijnen van het verdrag, maar bepaald door de economische ontwikkeling binnen de E.E.G. Op grond hiervan is het nuttig zich te verdiepen in de vraag, hoe de doelstellingen van het verdrag kunnen worden bereikt.

De recente landbouwvoorstellen van de Europese Commissie beslaan een omvangrijk dossier. De landbouwpolitiek in de E.E.G. wordt beheerst door het niveau, waarop de prijzen worden vastgesteld. De heer van Riel vreest nu, dat er grote politieke druk zal ontstaan, die tot hoge graanprijzen zal leiden. In het Europees Parlement is in de jongste debatten gesproken over politiek malthusianisme, het uitstoten van arbeidskrachten in de landbouw, omdat tengevolge van de prijsconcurrentie het aantal arbeidskrachten per eenheid productie in de landbouw zal dalen. In het bijzonder Frankrijk en Duitsland zijn hiervoor bevreesd; zij willen het hoge prijspeil handhaven. Deze landen hebben een typische producentenmentaliteit. Zij willen produceren, de verkoop interesseert hen matig. Nederland moet het begrip behouden, dat naast produceren, handeldrijven, importeren en exporteren honorabele werkzaamheden zijn, die een bepaalde taak omvatten; in Duitsland en Frankrijk beschouwt men maar al te vaak exporteren als het opmaken van restanten en importeren als iets, wat men eigenlijk niet moet doen. De vraag is of Nederland zijn kansen zal kunnen benutten.

Wanneer de prijzen binnen de E.E.G. binnen redelijke grenzen worden gehouden, dan bestaat de mogelijkheid, dat een redelijke landbouwpolitiek, waaronder wordt verstaan een open politiek, kan worden gevoerd. Wanneer men het totale beeld van de landbouw-

politiek binnen de E.E.G. beziet, dan biedt deze zeker mogelijkheden. Wij moeten - aldus de heer van Dijk - trachten de positie van Nederland in dit geheel te bewaren. In deze overgangperiode moeten wij pal staan voor de Nederlandse belangen, andere landen doen dit ook voor de hunne. In de overgangperiode moet de positie voor de toekomst worden vastgelegd. Zal het mogelijk zijn voor Nederland die van commerciële partner te verkrijgen?

Inmiddels is het stembureau gereed gekomen met het tellen der uitgebrachte stemmen, zodat de Voorzitter de uitslag der stemming bekend maakt.

Uitgebracht werden op:

Ir.F.W.C.Blom te Rotterdam	608	stemmen
A.Caljé te Alblasterdam	582	"
D.W.Dettmeijer te 's-Gravenhage	607	"
D.A.van Houte te Rotterdam	67	"
W.H.Jas te Dubbeldam	533	"
Ir.J.C.Kaars Sijpesteijn te Bloemendaal	41	"
Drs.J.P.Kuipers te Coevorden	71	"
Mr.A.A.Land te Amersfoort	14	"
Dr.E.Nordlohne te Amsterdam	29	"
Mr.F.Portheine te Leiden	131	"
Ir.P.C.Tirion te Aerdenhout	16	"
Prof.Ir.T.Tromp te Nijmegen	49	"
Mevr.Mr.E.Veder-Smit te Huis ter Heide	410	"
Mevr.Mr.C.H.J.H.J.de Vries-van Haaften te Eindhoven	307	"
Mevr.T.Wierda-Haanstra te Heerenveen	254	"

ongeldig was 1 stem,

zodat bij eerste stemming tot lid van het Hoofdbestuur zijn gekozen:

Ir.F.W.C.Blom	- Rotterdam
D.W.Dettmeijer	- 's-Gravenhage
A.Caljé	- Alblasterdam
W.H.Jas	- Dubbeldam
Mevr.Mr.E.Veder-Smit	- Huis ter Heide

De Voorzitter wenst Mevrouw Veder en de herbenoemde leden van het Hoofdbestuur geluk. De niet aanwezige leden zullen schriftelijk van hun (her)benoeming in kennis worden gesteld.

Voor de vervulling van de zesde vacature in het Hoofdbestuur zal herstemming tussen Mevrouw Mr.C.H.J.H.J.de Vries-van Haaften en Mevrouw T.Wierda-Haanstra moeten plaats vinden.

Voordat de vergadering hiertoe overgaat leest de Voorzitter het telegram voor, dat zojuist van H.M.de Koningin werd ontvangen:

"Ter voldoening aan Harer Majesteits opdracht breng
"ik Haar vriendelijke dank over aan de Volkspartij
"voor Vrijheid en Democratie voor de gevoelens als
"geuit in Uw telegram gezonden tijdens haar Algemene
"Ledenvergadering te Hilversum.

Chef Militaire Huis
Pahud de Mortanges."

Vervolgens wordt voortgegaan met de discussie over de gehouden inleidingen en geeft de Voorzitter het woord aan de heer F.Faber (Assen).

De heer Faber heeft zich verwonderd over het optimisme, dat

uit de inleiding van Prof.Kymmell spreekt en dat z.i. zo weinig in overeenstemming is met de werkelijkheid.

Aan de heer J.Key (Delft) is het opgevallen, dat bij de discussie wel zeer de nadruk wordt gelegd op de zwarte kanten van het vraagstuk. Ook wordt naar zijn mening bij de beschouwing van het E.E.G.-probleem vergeten, dat de vorming van de E.E.G. weliswaar ten doel heeft te komen tot een gemeenschappelijke markt voor de zes lid-staten, doch dat het hiertoe gesloten verdrag een politiek verdrag is. Een van de belangrijke punten in het kader van de Atlantische politiek is, dat Europa zich zo sterk mogelijk manifesteert. Spr. is het met Prof.Kymmell eens, dat dit niet moet geschieden door het vormen van een derde macht binnen de E.E.G. Hij deelt zijn bezwaar tegen een gezamenlijke buitenlandse politiek van de landen binnen de E.E.G., omdat deze onvermijdelijk een zwaar Frans accent zou krijgen. Terecht waarschuwt z.i. Prof.Kymmell tegen een Eurafrique-conventie en de te grote Franse invloed in de verhouding tot de Afrikaanse gebieden.

Van de heer van Dijk heeft spr. vernomen, dat in het Europees Parlement de nationale belangen prevaleren. Zouden rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement er niet toe leiden, dat men langs politieke lijnen tot betere verhoudingen komt?

De heer H.Tolsma (Lunteren) maakt zich als fabrikant bezorgd over de positie van Nederland in de toekomst. Hij hoopt, dat men in de overgangperiode erin zal slagen de commerciële belangen van Nederland veilig te stellen. Ook de toekomst van de plattelandsbevolking vervult hem met zorg.

De heer Th.G.van Angeren (Arnhem) is geschrokken, toen hij de landbouwvoorstellen van de Europese Commissie las. Wanneer deze voorstellen werkelijkheid worden, ziet hij de toekomst van de Nederlandse landbouw in de E.E.G. somber in. De positie, die Frankrijk in de E.E.G. inneemt, zal leiden tot verhoging van kosten. Spr. vreest, dat er geen rekening mede zal worden gehouden, dat de Nederlandse boer voor zijn producten een redelijke opbrengst verlangt. De Nederlandse veredelingsbedrijven brengen mee, dat men niet met inheemse voedergewassen kan volstaan, doch importen, b.v. van voedergranen, van buiten de E.E.G. nodig zijn. Spr. heeft de woorden van de heer van Dijk met instemming gevolgd.

De heer Mr.H.J.Kessler ('s-Gravenhage) zou van Prof.Kymmell nog gaarne een toelichting op het Eurafrique-probleem ontvangen. Spr. bekruipt een onbehaaglijk gevoel, wanneer hij in dit verband de verschillende uitlatingen - in persorganen en ook in de eigen kring - beluistert. Hij meent, dat buiten ons land niet veel aandacht aan de Nederlandse zienswijze in deze kwestie zal worden geschonken. Hij vraagt zich af of het op de weg van Nederland ligt om met onze geringe politieke invloed steeds afbreuk te doen aan de Franse politiek ten aanzien van de Afrikaanse gebieden, welke probeert er voor het Westen van te maken wat ervan te maken is. Moet niet de voorkeur worden gegeven aan het leggen van vriendschapsbanden met de Afrikaanse gebieden, waarvan Frankrijk dan in de eerste plaats zal profiteren, boven een zgn. vrije ontwikkeling van de zwarte bevolking in Afrika met het risico van communistische infiltratie?

De heer Mr.E.Bloembergen antwoordt de heer van Riel, dat de aanpassing van de industrie in de Europese Economische Gemeenschap voor elk der partner-landen en voor elke bedrijfstak verschillend zal zijn. Het juiste verloop valt nu nog niet te overzien. Spr. meent, dat het valt toe te juichen, dat een overgangs-

periode is ingesteld. De metaalindustrie was er voorstandster van deze overgangperiode onverkort te handhaven, omdat men meende, dat deze maar net voldoende zou zijn om zich aan de nieuwe toestand aan te passen. In Nederland is de industrie aan sterke nationale concurrentie onderhevig geweest. Hiermede is ervaring opgedaan. De concurrentie binnen de E.E.G. zal veel scherper zijn, mede in het belang van de welvaart. Het is zaak, dat de industrie zich kwalitatief verder ontwikkelt. Spr. heeft kortgeleden het boekwerk "Ondernemend Nederland" gelezen. In dit boek wordt vermeld, dat men ongeveer 100 jaar geleden arbeiders uit het buitenland liet komen om aan de spoorwegen te werken, omdat de Nederlandse arbeiders hiervoor niet geschikt waren. Deze lijn doortrekkend, is er alle reden om aan te nemen dat, wanneer de conjunctuur gunstig blijft, de Nederlandse arbeiders zich aan de nieuwe omstandigheden binnen de E.E.G. zullen aanpassen. Hierbij zal de Nederlandse overheid echter wel enige fiscale steun moeten verlenen. Het aankweken van technische vaardigheid zou b.v. fiscaal beloond moeten worden. Ook op ander gebied zou een betere verdeling van de belastingdruk in vergelijking tot de andere Euromarkt-landen bevorderd moeten worden. Andere mogelijkheden, die voor de bedrijfstakken openstaan, zijn gelegen in samenwerking met de landen buiten de Zes. In dit verband is de gunstige ligging van Nederland en in het bijzonder die van Rotterdam als Europoort, uitermate belangrijk.

De heer Ir. J. S. Keyser verklaart de bezorgdheid van de heer van Riel te delen ten aanzien van de politieke invloed van buitenlandse producenten op het regeringsbeleid met betrekking tot een verwezenlijking van de E.E.G. in een niet gewenste richting.

Met de heer van Dijk is spr. eens, dat er verschil bestaat tussen de Nederlandse en buitenlandse producenten. Van oudsher zijn de Nederlandse boeren en tuinders vertrouwd met het begrip "markt" en daarop ingesteld. Andere landen daarentegen zijn uitsluitend producent en bekommeren zich niet om de afzetmogelijkheden. Dit is historisch gegroeid. Met de Denen heeft Nederland steeds gestreefd naar lage graanprijzen en daarop ook haar industrieën opgebouwd.

Wat het kleine boerenbedrijf betreft, waarover de heer van Riel eveneens zijn bezorgdheid heeft uitgedrukt, dit bedrijf was vroeger bepalend voor het landbouwbeleid. Thans ligt het accent meer op het familiebedrijf en de gemengde bedrijven. Naast de E.E.G. is de verticale integratie oorzaak van vele veranderingen. De kippenbedrijven b.v. kunnen een kant opgaan, die voor de landbouw zeer ingrijpende gevolgen zal hebben. Ook bestaat de vrees, dat men zich in Duitsland op de veredelingsindustrie op hoog prijsniveau zal gaan toeleggen. Naar spr.'s mening zou het goed zijn, wanneer ook Denemarken tot de Euromarkt zou behoren. Nederland neemt ten aanzien van de landbouw een speciale plaats in de E.E.G. in, omdat het een open oog heeft voor de werkelijkheid.

Naar aanleiding van hetgeen de heer van Angeren heeft gezegd, merkt de heer Keyser op, dat als men de akkerbouw zou willen stimuleren om de graanimport te elimineren, dit tot een ontwikkeling in verkeerde richting zou leiden. Men moet geen producten gaan voortbrengen, waarvoor niet voldoende afzetmogelijkheden zijn. Met betrekking tot het sombere geluid, dat de heer van Angeren deed horen meent spr., dat men toch ook weer niet te pessimistisch tegenover de nationale ontwikkeling in de landbouw behoeft te staan.

Prof.Dr.J.Kymmell vindt, dat de heer van Riel de gang van zaken met de E.E.G. wel heel pessimistisch inziet. Spr. is ten aanzien van het E.E.G.-vraagstuk optimist, omdat het hem is opgevallen, hoe snel de ontwikkelingen zich hebben afgespeeld. Dit was in het geheel niet verwacht. Hij acht het niet uitgesloten, dat binnen 2 à 3 jaar de tegenstellingen zich zullen gaan toespitsen; men zal dan tot de gevolgtrekking komen, dat het zo niet gaat en trachten op het economisch vlak tot een zekere eenheid te komen. Spr. baseert zijn optimisme op de ervaringen van de laatste jaren, welke een zeer snelle evolutie te zien geven.

De heer van Dijk - aldus spr. - heeft het oog gericht op Nederland als commerciële partner, en heeft betoogd, dat in de overgangperiode de Nederlandse belangen in deze richting moeten worden behartigd. De Nederlandse bedrijven zijn over het algemeen zeer liberaal ingesteld; Prof.Kymmell meent, dat hier een taak ligt voor het bedrijfsleven, om door het leggen van contacten met buitenlandse concurrenten en bedrijfsgenoten de Nederlandse belangen te dienen. Het Euromarktverdrag bepaalt, dat vele handelsbelemmerende maatregelen zullen moeten verdwijnen. Dit is geheel overeenkomstig de Nederlandse inzichten en zal ertoe leiden, dat bij de uitvoering van het verdrag de belangen van het Nederlandse bedrijfsleven gediend worden.

Over het Eurafrique-probleem, aangeroerd door de heren Key en Kessler, wil spr. niet te veel zeggen. Het probleem dient niet binnen de gemeenschap van de Zes, doch in ruimer verband te worden gezien. In dit grotere verband zal een oplossing moeten worden gezocht om te voorkomen, dat Rusland van de tweedracht zal profiteren.

Dat rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement tot betere verhoudingen in dat Parlement zullen leiden meent Prof.Kymmell te moeten betwijfelen. Speciaal de liberale groepering geeft weinig reden tot optimisme. Wij zullen in het Europees Parlement echter pal moeten blijven staan voor onze liberale beginselen.

De Voorzitter sluit de discussie. Hij spreekt nogmaals een woord van dank tot de drie inleiders voor hun voortreffelijke voordrachten. Het verheugt de Voorzitter niet alleen, dat het Hoofdbestuur zo'n goede keuze heeft gedaan met het op de agenda plaatsen van het E.E.G.-vraagstuk, doch tevens, dat het erin geslaagd is zulke eminente sprekers bereid te vinden hierover hun licht te laten schijnen. Zij hebben drie belangrijke aspecten belicht: de industrie, de landbouw en de algemene politiek.

De Voorzitter dankt ook degenen, die aan de discussie hebben deelgenomen en daardoor de inleiders in de gelegenheid hebben gesteld nog wat uitvoeriger op hun voordracht in te gaan.

Hierna maakt de Voorzitter de uitslag bekend van de herstemming over de zesde plaats in het Hoofdbestuur.

Uitgebracht werden op

Mevrouw Mr.C.H.J.H.J.de Vries-van Haaften	370 stemmen
Mevrouw T.Wierda-Haanstra	247 "

zodat Mevrouw Mr.C.H.J.H.J.de Vries-van Haaften gekozen kan worden verklaard. Mevrouw de Vries aanvaardt haar benoeming als lid van het Hoofdbestuur.

De Voorzitter wenst Mevrouw de Vries geluk met haar benoeming. Hij dankt de aftredende hoofdbestuurleden, Mevrouw G.Doornbos-Oosting en Mevrouw S.A.Th.Goudswaard-Knipscheer, die gedurende een reeks van jaren deel hebben uitgemaakt van het

Hoofdbestuur, voor de door haar verrichte werkzaamheden. Hij heet de herbenoemde en nieuw benoemde leden hartelijk welkom in het Hoofdbestuur en spreekt de hoop uit, dat de samenwerking op even voortreffelijke wijze als dit steeds het geval is geweest zal voortgaan.

Nadat de Voorzitter de leden van het stembureau bedankt heeft voor de verleende medewerking, schorst hij de vergadering tot 2.30 uur, teneinde de aanwezigen in de gelegenheid te stellen de koffiemaaltijd te gebruiken.

De Voorzitter heropent om 2.30 uur de vergadering en stelt aan de orde punt 17 van de Agenda: Bespreking van het beleid der Kamerfracties.

De heer Mr.H.van der Bij (Arnhem) brengt het recente bouwconflict ter sprake. Zijn eerste vraag aan de Tweede Kamerfractie luidt, of bij dit bouwconflict van enig beleid der Kamerfractie sprake is geweest en zo ja, van welk beleid.

Een tweede vraag, die spr. wil stellen is: welk beleid acht de Kamerfractie in de toekomst gewenst om de bouwrijzen redelijk te houden. De regering heeft nu wel het doorberekenen van de hogere lonen in de bestaande contracten belet, doch op welke wijze denkt zij dit te bereiken voor de nieuw af te sluiten aannemingscontracten?

Waar de heer J.C.Joekes, voorzitter van de afdeling Velp-Roosendaal hedenmiddag niet in de vergadering aanwezig kan zijn, heeft de heer van der Bij op zich genomen namens de afdeling Velp-Roosendaal enkele punten onder de aandacht der Kamerfracties te brengen.

1. Kan de Kamerfractie trachten te bevorderen, dat het ontwerp voor een definitieve Monumentenwet, waarbij de omtrek van historische kastelen voor bebouwing wordt beschermd, terwijl nu alleen de kastelen zonder naaste omgeving op de monumentenlijst staan, zo spoedig mogelijk in behandeling wordt genomen? Zulks met het oog op de plannen om in enkele gemeenten de naaste omtrek van historische kastelen te bebouwen, waardoor deze kastelen voorgoed worden ontluisterd.

2. Kan de Kamerfractie trachten te bevorderen, dat alvorens enkele grensgebieden, die naar wordt verluid, aan Duitsland zullen worden teruggegeven, in deze gebieden een volksstemming wordt gehouden, geheel in overeenstemming met de overal in de wereld tot uiting komende wens van zelfbeschikkingsrecht der inwoners?

Namens de afdeling Rheden sprekend brengt de heer van der Bij het voornemen van de Staatsmijnen ter sprake om ter uitbreiding van de poly-aethyleenproductie over te gaan tot het bouwen van een kraakinstallatie. De afdeling Rheden stelt nu de vraag: Acht men het juist, dat een Staatsbedrijf, i.c. de Staatsmijnen, zich gaat begeven op een terrein, dat niets meer te maken heeft met de oorspronkelijke opzet van dit bedrijf en waardoor, met de oprichting van deze nieuwe fabriek, de Staat zich in concurrentie begeeft met de Nederlandse industrie? Deze situatie bestaat reeds langer; naar de mening der afdeling gaat de uitbreiding der Staatsmijnen in een richting, waartegen reeds lang geopponeerd had dienen te worden. Zij acht hier de vraag gewettigd, waar de grens is van de staatsindustrialisatie. Namens de afdeling Rheden verzoekt

spr. de Kamerfractie deze kwestie in de Kamer aanhangig te willen maken.

De heer T.C.Braakman (Rijswijk) deelt mede, dat het de afdeling Rijswijk is opgevallen, dat in de afgelopen maanden het werk van de Eerste Kamerfractie meer tot de verbeelding van het grote publiek heeft gesproken dan dat van de Tweede Kamerfractie. Hiervoor zijn ongetwijfeld oorzaken en omstandigheden aan te voeren - aldus spr. Met alle waardering voor het vele en belangrijke werk der Tweede Kamerfractie, vraagt de afdeling Rijswijk zich echter af, of het objectief kritische geluid, dat ten aanzien van het beleid der huidige regering door de Eerste Kamer werd gelanceerd, ook niet van de zijde der Tweede Kamerfractie kan worden vernomen. Kan voorts van de zijde der Tweede Kamerfractie niet op wat warmere wijze steun en vertrouwen worden uitgesproken in de bewindslieden, die de liberale overtuiging zijn toegedaan? Deze drie ministers hebben geen zeer spectaculaire portefeuilles. De aanvaarding daarvan geeft hen aanspraak op de voortdurend blijkende warme belangstelling en steun der fractie.

De heer Braakman roert nog een tweede punt aan. De afdeling Rijswijk heeft uit de dagbladen vernomen, dat de Minister van Verkeer en Waterstaat voornemens is binnen niet al te lange tijd een maximum snelheidsgrens voor auto's in te voeren op buitenwegen met vier rijbanen, die door een tussenstrook van elkander gescheiden zijn, van 120 k.m. per uur en op buitenwegen, die niet door een tussenstrook gescheiden zijn, van 100 k.m. per uur. Zij heeft er kennis van genomen, dat Zijne Excellentie heeft medegedeeld het advies van K.N.A.C. en A.N.W.B. om niet tot het instellen van deze maximum snelheidsgrenzen over te gaan, niet te zullen opvolgen. Zij heeft uit de Handelingen der Tweede Kamer der Staten-Generaal met genoegen vernomen, dat de heer Zegering Hadders de minister heeft geadviseerd het advies van K.N.A.C. en A.N.W.B. nog eens in overweging te nemen en proeven te nemen alvorens tot het instellen der maximum snelheidsgrenzen over te gaan. De afdeling Rijswijk is van mening, dat de veiligheid van het verkeer niet wordt bevorderd door het instellen van genoemde snelheidsgrenzen, doch dat daartoe andere maatregelen moeten worden getroffen. Zij wijst erop, dat van deskundige zijde is medegedeeld, dat slechts een zeer klein deel van het wegennet in Nederland geschikt is om meer dan 120 k.m. per uur te rijden en dat slechts $2\frac{1}{2}\%$ der autorijders wel eens boven deze snelheid uitkomt. Ook het aantal autorijders dat sneller rijdt dan 100 k.m. per uur op niet gescheiden vierbaansbuitenwegen is relatief klein. Bovendien spelen bij deze snelheden de vaardigheid van de chauffeur, de kwaliteit van de auto, de toestand van de weg en de verkeersintensiteit een grote rol. Mede gezien de adviezen van de K.N.A.C. en de A.N.W.B. en hetgeen hierover reeds in dagbladen is geschreven, vreest de afdeling Rijswijk, dat hier het voornemen bestaat tot het nemen van een maatregel, die door de weggebruikers zal worden gevoeld als een overbodige vrijheidsbeperking, die geen verhoging van de verkeersveiligheid tengevolge zal hebben. Een niet-ervaren autobestuurder, die in een niet geheel betrouwbare auto 90 k.m. per uur rijdt, is een veel groter gevaar dan de ervaren rijder, die hogere snelheden bereikt in een auto, die daarvoor is berekend. In verband met het vorenstaande vraagt de

afdeling Rijswijk welke pogingen de Kamerfracties in het werk denken te stellen om deze zeer zeker impopulaire maatregel te voorkomen.

Mr. P. Zonderland (Heemstede) wenst namens de afdeling Heemstede enkele woorden te wijden aan de houding van de Tweede Kamerfractie ten opzichte van het sociaal-economische beleid der regering en aan de afwijkende houding van de Eerste en Tweede Kamerfractie ten aanzien van dit beleid.

Bij de kabinetsformatie - aldus spr. - is de bezetting in de sociale en financieel-economische sector onderwerp van veel overleg geweest. Van protestants-christelijke zijde wilde men deze driehoek in handen houden. Na afloop van de kabinetsformatie was men er van deze zijde dan ook zeer verheugd over, dat dit was gelukt. Hun sterke mensen beheersen nu Financiën, Economische Zaken en Sociale Zaken. De protestants-christelijke groep is in het algemeen hierbij wel bijzonder in het voordeel geweest en, aannemende dat deze zuil gelijk op deelt met de andere zuilen, bij de kabinetsformatie wel zeer buiten haar schoenen komen te staan.

In deze driehoek is nu dus een protestants-christelijke minister van Sociale Zaken, die een beleid heeft te voeren, dat moet overeenkomen met onze liberale doelstellingen.

Wanneer men nu na de interpellatie-Suurhoff de reactie van onze Tweede Kamerfractie ziet, dan is deze wel heel mager. Hetzelfde geldt voor de begroting van Sociale Zaken. Andere fracties hebben het loonbeleid uitvoerig besproken. De V.V.D.-fractie sprak haar vertrouwen uit in het regeringsbeleid, terwijl men kon zien aankomen, dat het loonbeleid wel kwantitatief vrijer zou zijn, doch kwalitatief even onvrij als in het verleden.

Deze houding vindt haar weerslag in de afdelingen; in verschillende afdelingen is het ledental dalende. Dit geldt niet voor het gehele land, maar het zal in het algemeen niet gunstig werken, wanneer de Tweede Kamerfractie niet vaker een kritisch geluid laat horen. Wij hebben inderdaad wel incidentele critiek gehoord van Prof. Oud op Minister Zijlstra, maar wij moeten het beleid niet op onderdelen beoordelen, doch op de grote lijn. De grote lijn is, dat de protestants-christelijke groep de baas is in de sociaal-economische sector en wanneer wij het beleid te dien aanzien van de Tweede Kamerfractie vergelijken met dat van de Eerste Kamerfractie, dan zijn die twee moeilijk met elkaar te rijmen. Spr. zou het op prijs stellen hieromtrent enige opheldering te ontvangen.

De heer Zonderland gelooft, dat de problemen in de sociaal-economische sector een zeer deskundige benadering verlangen. De Eerste Kamerfractie, die numeriek kleiner is dan de Tweede Kamerfractie, heeft op dit gebied grotere deskundigheid opgebracht. Spr. hoopt, dat de heer Oud, die over meer politieke ervaring beschikt dan wie ook, de op dit punt in de afdeling Heemstede heersende ongerustheid zal kunnen wegnemen.

De heer L.M. Brooshoof (Dirksland) brengt de uitvoering van het Delta-plan ter sprake, met name de grote behoefte, die er bestaat aan een brug bij Ooltgensplaat. Hier zou een groot verkeersplein komen en van daaruit een dam naar Brabant, Flakkee en Numansdorp. De bouwplannen vorderen echter zeer langzaam. Gezien de zeer grote behoefte aan een verbinding met Numansdorp is van particuliere zijde reeds het initiatief genomen tot het bijeenbrengen van 1 miljoen ter financiering.

Door tolheffing gedurende de uitvoering der Deltawerken zou de bouw bespoedigd kunnen worden, daar de thans in gebruik zijnde veerpont onvoldoende capaciteit heeft. Op deze wijze zou een einde komen aan de bestaande toestand van isolatie. Spr. hoopt, dat de Kamerfracties deze belangrijke kwestie onder de aandacht van de betrokken minister zullen brengen.

De heer F.L. van der Leeuw ('s-Gravenhage) brengt een onderwerp ter sprake, dat in de afgelopen maanden een belangrijk deel van het Nederlandse volk, en met name de sportwereld, zeer in beroering heeft gebracht: de voetbaltoto. Spr. heeft met instemming in "Vrijheid en Democratie" het artikel van de hand van de heer Berkhouwer hierover gelezen en diens latere radiorede over hetzelfde onderwerp beluisterd. Een vraag, die bij hem opwelt is deze: is het door de heer Berkhouwer vertolkte standpunt het standpunt der gehele fractie? Spr. kan moeilijk aannemen, dat een zo positief in het Partij-orgaan gelanceerd geluid niet de algemene instemming der fractie zou hebben. Gaarne zou de heer van der Leeuw hieromtrent een antwoord ontvangen.

Dat er betreffende de besteding der poolgelden meningsverschil bestaat, is spr. bekend. Hij acht het gewenst, dat een modus wordt gevonden om een rechtvaardige toedeling aan de beide belanghebbenden te verzekeren.

Van grote betekenis acht de heer van der Leeuw de houding, die de fractie zal aannemen, als het wetsontwerp tot herziening van de Loterijwet in de Kamer in openbare behandeling komt. Weinig aantrekkelijk lijkt het hem, als de fractie van het door de heer Berkhouwer ingenomen standpunt zou afwijken. Z.i. behoort de fractie op essentiële punten een gesloten front te vormen.

In enkele Partij-bijeenkomsten heeft Prof. Oud de kwestie van de voetbaltoto aangeroerd. Volgens mededelingen in de pers zou de heer Oud in een Partij-bijeenkomst te Purmerend gezegd hebben, dat de V.V.D. er geen kabinetscrisis van zou willen laten komen, als de regering onverzettelijk zou blijken te zijn. Spr. zou gaarne van Prof. Oud zelve vernemen, wat ten aanzien van de voetbaltoto in deze bijeenkomst werd gezegd. Spr. - en met hem vele duizenden in den lande - zou het zeer op prijs stellen, indien hier een duidelijke uitspraak zou volgen.

De heer van der Leeuw wil voorts de gelegenheid aangrijpen nog een enkele vraag te stellen. Hij is het eens met hetgeen door de Voorzitter ten aanzien van het bouwconflict in zijn openingsrede werd gezegd. De overheid heeft de plicht in te grijpen, wanneer het algemeen belang bij de prijsvorming in het gedrang komt. Naar spr.'s mening moeten de overheid dan ook de middelen ten dienste staan om in te grijpen. In het conflict is dit gebeurd op grond van de Prijsopdrivings- en Hamsterwet, doch is dit wel juist? Wanneer toepassing van deze wet ten onrechte heeft plaats gehad, dan zou men hier toch tegenop moeten komen. Gaarne zou spr. hierover de mening der fractie vernemen.

Tenslotte zou de heer van der Leeuw gaarne een nadere toelichting ontvangen op de visie van Prof. Witteveen inzake het loonbeleid.

Mr. Th. Bakker ('s-Gravenhage) vertolkt de interesse van de afdeling den Haag in de commerciële televisie, welke, naar men weet, Mevrouw van Someren zeer ter harte gaat. Wat is het standpunt van Mevrouw van Someren en welke afloop voorziet zij?

Aan de Eerste Kamerfractie zou spr. willen vragen, welk beleid men ten aanzien van Ned. Nieuw-Guinea denkt te voeren.

De heer J.Key (Delft) werpt de vraag op, of er in de toekomst mogelijkheden bestaan tot vergroting van het beroepspersoneel bij de Nederlandse strijdkrachten. Indien zulks inderdaad mogelijk zou zijn, zou dit dan niet kunnen leiden tot verkorting van de dienstdtijd, zoals in de ons omringende landen het geval is?

De heer Mr.L.F.Canté (Hattem) noemt als de twee partijen, die in de Kamer steeds voor de belangen der Zuid-Molukken op de bres hebben gestaan, de V.V.D. en de Anti-Revolutionaire Partij. Bij de behandeling van de begroting van Maatschappelijk Werk in de Tweede Kamer is Mevrouw ten Broecke Hoekstra krachtig voor de groep der Zuid-Molukkers opgekomen. Waarom ontbrak een dergelijk geluid bij de begroting van Buitenlandse Zaken? Het probleem bestaat nog steeds - aldus spr. - en blijft de voortdurende aandacht der fracties vragen.

De heer Mr.H.van Riel, Voorzitter van de Eerste Kamerfractie, dankt zowel de afdeling Rijswijk als de heer zonderland voor de vriendelijke woorden, tot de Eerste Kamerfractie gericht. Het ligt niet op spr.'s weg om de vergadering uiteen te zetten, waarom het beleid van de Eerste Kamerfractie afwijkt van dat van de Tweede Kamerfractie. Wel wil spr. er op wijzen, dat er geen sprake is van een verschil in politiek inzicht, doch slechts een kwestie van een verschil in aanpak en situatie. In de Tweede Kamer komt de directe partijpolitiek tot uiting; de Eerste Kamer kan zich meer aan bespiegelingen overgeven en daarnaast gemakkelijker een kritisch geluid doen horen dan de Tweede Kamer, waar zulks eerder als gebrek aan vertrouwen in de regering wordt uitgelegd.

Aan de heer Brooshoofd kan de heer van Riel toezeggen, dat de brug naar Flakkee de volle steun van de Eerste Kamerfractie zal verkrijgen. Spr. heeft waardering voor de volharding, waarmee getracht wordt de bestaande plannen te verwezenlijken. Eigenlijk zouden hier twee bruggen nodig zijn. Gezien de grote lijst van prioriteiten, zal het voor de Minister van Verkeer en Waterstaat zeer moeilijk zijn om deze bruggen in het prioriteitschema op te nemen.

Bij afwezigheid van Prof.Witteveen zal de heer van Riel nader ingaan op het verzoek van de heer van der Leeuw om een toelichting op de door Prof.Witteveen ontwikkelde loontheorie en de ingediende motie inzake het loonbeleid. De bezwaren van Prof. Witteveen - aldus spr. - tegen het op productiviteitsverbetering steunende vrijere loonbeleid der regering zijn oorzaak van de door hem ontwikkelde theorie. Naar de mening van Prof.Witteveen dient het loonbeleid rekening te houden met de werking van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. De productiviteitstheorie kan niet in alle bedrijven en onder alle omstandigheden worden toegepast. Men denke b.v. aan elektrische centrales, waarin veel geld is geïnvesteerd, doch slechts een betrekkelijk gering aantal mensen werkzaam is. Men zou hier de productiviteit kunnen opvoeren door het bouwen van een nieuwe hogedrukketel. Winsten worden in dergelijke bedrijven, door elkaar genomen, echter nauwelijks gemaakt. Wanneer b.v. bij een bedrijf als Philips door de activiteit van een research-afdeling een buitengewoon grote productievermeerdering plaats heeft, dan zal dit voor de werknemers in het bedrijf tot salarisverhoging kunnen leiden, hoewel zij in feite aan deze productiviteitsvermeerdering weinig hebben bijgedragen. Uit rechtvaardigheidsoogpunt bezien is het

duidelijk, dat het thans gevolgde systeem in sommige gevallen tot bepaalde nadelen kan leiden.

Aan het door Prof. Witteveen voorgestane systeem zijn echter ook nadelen verbonden. In een vrije maatschappij zou dit een groot verloop van werknemers kunnen betekenen, omdat met name de grote ondernemingen alle goede werkkrachten tot zich zullen trekken. Toegepast op de landbouw zou dit systeem een volkomen leeglopen van het platteland ten gevolge kunnen hebben.

Tegen beide systemen bestaan dus bedenkingen. Correcties zijn nodig om tot een middenweg tussen beide systemen te komen. Het initiatief van Prof. Witteveen heeft ertoe geleid, dat de regering thans een onderzoek zal instellen.

In de praktijk zal men moeten zoeken naar het loonsysteem, dat de minste gevaren met zich brengt. Elk systeem zal leiden tot loonstijging, waarvoor men compensatie zal trachten te vinden, o.a. ten koste van de consument. Het resultaat van een vrije loonpolitiek mag echter nimmer zijn, dat de uit deze politiek voortvloeiende hogere lasten en kosten worden afgewenteld op één bepaalde groep in de maatschappij, n.l. de meest weerloze groep van de rentetrekken en van hen, die niet aan het arbeidsproces deelnemen. Dat is het resultaat van elke politiek, die tot excessen bij de loonstijging leidt. Kan men aan de loonkant geen compensatie vinden, dan zoekt men die aan de geldkant. Naar veler mening leidt de productiviteitstheorie tot het wekken van verwachtingen bij de werknemers door de werkgevers; het opeisen van monopolies en het afwentelen van de lasten scheidt de mogelijkheid om zonder enig bezwaar voor de eigen portemonnaie en voor de uitbreiding van het bedrijf de progressief hogere lonen te betalen. Onder de werking van het systeem, dat berust op vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, behoeven de lonen niet hoger te gaan dan nodig is om de beste arbeidskrachten aan te trekken. In het productiviteitssysteem heeft men de druk uitoefenende groep van de vakverenigingen, die poogt de productiviteitstheorie als bijzonder argument in discussie te brengen. De regering heeft een begin gemaakt met de vrijere loonpolitiek. Men moet een geschikte vorm vinden om het Nederlandse volk ervan te overtuigen, dat de weg naar deze vrijheid vanzelfsprekend is. Om deze overtuigende weg te vinden heeft men op het ogenblik een productiviteitscriterium ingevoerd van een niet te absolute vorm.

Ten gevolge van de door Prof. Witteveen ontwikkelde theorie heeft in de Eerste Kamer de heer Middelhuis zich van de productiviteitstheorie gedistancieerd. Staatssecretaris Roolvink waarschuwt tegen het inflatie-gevaar.

Dit zijn de resultaten van het werk van Prof. Witteveen. Het is de speciale taak van de Eerste Kamer om, met wat in wezen theoretische debatten schijnen te zijn, mits in het juiste vlak getrokken, toch invloed uit te oefenen. De Tweede Kamer kan rechtstreekse pressie uitoefenen, de Eerste Kamer moet zich beperken tot indirecte pressie. De motie van Prof. Witteveen met betrekking tot het loonbeleid heeft zeer zeker betekenis, zij het dan een andere betekenis dan een motie, door Prof. Oud in de Tweede Kamer ingediend.

De heer Bakker heeft geïnformeerd naar het ten aanzien van Ned. Nieuw-Guinea te voeren beleid. Spr. vindt het Nieuw-Guineavraagstuk een beangstigend probleem. Het Nederlandse volk heeft de Papoea-bevolking bepaalde beloften gedaan en deze zullen

moeten worden nagekomen. Het regeringsbeleid van het vorige kabinet was hierop gericht en ook dit kabinet huldigt het standpunt om Nieuw-Guinea niet aan Indonesië over te dragen. De V.V.D. staat geheel achter dit beleid en zij, die een loslaten van Nieuw-Guinea willen voorstaan, zullen in de Partij niet de minste steun vinden. Ook wanneer het Nieuw-Guinea-beleid tot moeilijke consequenties leidt, dan nog moeten wij achter de regering blijven staan.

De feitelijke politieke situatie is aldus: ten eerste wordt Indonesië militair sterker door de hulp van Rusland; in de tweede plaats ligt Nieuw-Guinea maar weinig ver van Indonesië en bijzonder ver van Nederland; ten derde vormen de Aziatische en Afrikaanse landen wat dit soort vraagstukken betreft een eenheid, die achter Indonesië staat; op de vierde plaats zijn onze soldaten niet uitgerust voor en ingesteld op een oorlog in de tropen en ten vijfde is het voeren van een oorlog op enigszins grote schaal in een zo veraf gelegen gebied een onbetaalbare zaak, die buiten onze nationale competentie op dit gebied ligt. Amerika en Engeland hebben echter herhaaldelijk laten blijken, dat een eventuele aanval op Nederlands Nieuw-Guinea hun allerminst welkom zou zijn. In geval van een rechtstreekse aanval zou op militaire bijstand hunnerzijds in een of andere vorm dus gerekend moeten worden. Rondom Nieuw-Guinea is dus een soort NAVO-situatie ontstaan. Zolang Indonesië weet, dat een aanval op Nieuw-Guinea tot repercussies zal leiden, zal dit haar animo in deze richting beperken. Wel zal Nederland enige voorzieningen moeten treffen, om

- 1e) de 18.000 Nederlanders, die in Ned. Nieuw-Guinea wonen, de nodige bescherming te bieden tegen plotselinge overvallen;
- 2e) eventuele infiltraties te kunnen afweren, totdat deze het karakter van een rechtstreekse aanval gaan krijgen.

Wanneer men zich afvraagt, of het ten aanzien van Nieuw-Guinea gevolgde beleid in alle opzichten een verstandsbeleid is geweest, dan moet deze vraag ontkennend worden beantwoord. Het gevoerde beleid was geen verstandsbeleid, doch een emotioneel beleid, dat zijn menselijke oorzaak vond in het verlies van Indonesië. De V.V.D., die zich altijd achter dit beleid heeft geschaard, moet nu het op daden aankomt, bereid zijn zich ook nu achter de regering te stellen en de Papoea-bevolking niet in de steek te laten. Wij hebben gekozen voor een gevoelsbeleid en wij moeten dit binnen de grenzen der verantwoordelijkheid en binnen de grenzen van het mogelijke trachten te realiseren. Dit betekent, dat wij niet gaan tornen aan de morele verplichting, die wij op ons hebben genomen. De economische en strategische betekenis van Nieuw-Guinea blijve hier buiten beschouwing - aldus de heer van Riel - de tijd is te kort om hierover in discussie te treden.

Mevrouw G.V. van Someren-Downer, lid van de Tweede Kamerfractie, voldoet gaarne aan het verzoek van de afdeling den Haag, om iets over de commerciële televisie mede te delen.

De regering heeft zich - aldus spr. - het vorige jaar vóór de commerciële televisie uitgesproken. Spr. is zeer gelukkig met deze uitspraak en wel om praktische redenen. Televisie is een indringend medium, het is duur, maar beter dan radio, kranten of wat ook. Om dit medium tot ontwikkeling te brengen is geld nodig, veel geld. Uit de kijkgeldten alleen is dit niet mogelijk, evenmin als een krant alleen van de opbrengst der

abonnementen kan bestaan. Daarom zal het nodig zijn, dat de televisie verder wordt uitgebouwd en zal er iets moeten gebeuren om haar cultureel op een zo hoog mogelijk peil te brengen.

De Nederlandse televisiekijkers kunnen geen keuze uit verschillende programma's maken. Het zou normaal zijn en ook goed voor een gezonde concurrentie, als deze mogelijkheid tot kiezen er wel was. Slechts in de grensgebieden heeft men keuze uit onze Nederlandse en de Duitse commerciële TV-programma's. Welke richting moet men nu met de commerciële TV uit? Mevrouw van Someren voelt niet voor het Amerikaanse systeem, waarbij de adverteerder bepaalt wat er zal worden uitgezonden. In Nederland gaan de gedachten meer uit naar het Engelse en Duitse systeem. Bij de dagbladen bepaalt toch ook de adverteerder niet, wat er verder in de krant zal komen te staan! Zo zal het bij de TV ook moeten zijn.

Dat de commerciële televisie ons cultureel niveau ingrijpend zou veranderen, acht spr. bepaald niet juist. Bij de dagbladen wordt toch ook het niveau niet bepaald door de advertenties?

Een verdere vraag is, hoe dit alles organisatorisch verwezenlijkt kan worden. Mevrouw van Someren geeft de voorkeur aan een algemene opzet, zo algemeen als maar enigszins mogelijk is, en niet verzuimd. De politieke groeperingen zullen dit onderling moeten regelen, waarbij niet weer dezelfde groep de boventoon zal moeten voeren. Het zou zo algemeen moeten zijn als de algemene omroep, die wij ons wensen. Er mogen geen grote tegenstellingen bestaan en men zal hier niet als vijanden tegenover elkaar moeten staan. Gezonde concurrentie tussen alle groeperingen zal tot een TV kunnen leiden, waarbij iedere Nederlander zijn programma zal kunnen kiezen. Dit zal zeker de verkoop van TV-apparaten stimuleren en zodoende een stijging der kijkgelden veroorzaken, wat het gehele omroepbestel ten goede zou komen. Spr. is ten aanzien van de commerciële televisie optimistisch gestemd. Er is een tendens in deze richting te bespeuren. Uit vele reacties, ook uit niet-liberale kring, is haar gebleken, dat men ervan doordrongen is, dat het anders en beter moet gaan met de TV, want dat het zo niet langer kan. "Trouw" schreef onlangs over de overgang van een defensief naar een offensief. Hierachter schuilt de groeiende kracht van een generatie, die een steeds groter wordende groep bevat, die de dringende noodzaak van een beter en gezonder radio- en televisiebestel beseft.

De heer Mr. Dr. C. Berkhouwer, lid van de Tweede Kamerfractie, mede namens zijn fractiegenoten Mevrouw Mr. J. M. Stoffels-van Haaften en Mevrouw Mr. J. J. Th. ten Broecke Hoekstra sprekende, dient eerst de heer Canté van antwoord. Op 24 April a.s. - aldus spr. - zal het tien jaar geleden zijn, dat de Republiek der Zuid-Molukken werd uitgeroepen. De toenmalige V.V.D.-fractie stelde zich achter de Republiek der Zuid-Molukken en dit standpunt is sedertdien niet veranderd. De Zuid-Molukken hebben zeer zeker rechten en de heer Canté kan ervan verzekerd zijn, dat de Tweede Kamerfractie voor deze rechten op de bres blijft staan. De vraag is hierbij, hoe deze op internationaal gebied kunnen worden verwezenlijkt.

Wat de voetbalpool betreft, inderdaad houdt het wetsontwerp tot herziening van de Loterijwet het Nederlandse volk zeer bezig. Spr. dankt de heer van der Leeuw voor zijn vriendelijke woorden. Van meet af aan heeft de Tweede Kamerfractie zich op het

standpunt gesteld, dat aan de sporttotalisator zo ruim mogelijk baan moet worden gegeven. De sport neemt een bijzonder grote plaats in onze samenleving in en vervult een belangrijke functie bij de recreatie. De sport heeft echter grote noden. Er moet veel geld in geïnvesteerd worden. Hieruit is het initiatief van de K.N.V.B. tot oprichting van de voetbal-toto geboren. Bij het realiseren van de plannen zijn twee van onze beginselen in het geding, n.l. verdraagzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. Wat dit laatste punt betreft, de gestelde limiet van een inzet van f.2.- per week en een leeftijdsgrens van 18 jaar maken, dat men niet bang behoeft te zijn, dat de gezinnen aan goklust ten onder zullen gaan. Maar ook het plezierige element erin, dat men van de ene dag op de andere tot een welgesteld mens kan geraken, moet men niet terzijde schuiven. Legalisatie van de thans bestaande toestand door de voorgestelde herziening van de Loterijwet verdient dus onze steun.

Voorts zijn er de charitatieve instellingen, die in de oprichting van de sporttotalisator een drooglegging van hun bronnen van inkomsten zien. Spr. meent echter, dat drooglegging meer aan fiscale maatregelen dan aan de sporttotalisator te wijten zal zijn. Tegenover deze instellingen moet zeker verdraagzaamheid worden betracht en het vinden van een compromis zal van harte worden toegejuicht. Primair geldt echter de leuze: voor de sport door de sport.

De heer Mr. W. J. Geertsema, lid van de Tweede Kamerfractie, kan zich achter zijn fractiegenoot, de heer Berkhouwer, scharen voor wat betreft de algemene liberale opvattingen van een voetbaltoto zonder beperking van prijzen en met een inzet niet lager dan f.2.- per week. De heer Berkhouwer - aldus spr. - heeft echter gesproken over het legaliseren van de bestaande toestand. Maar op het ogenblik bestaat er niet één, maar bestaan er twee pools, n.l. de K.N.V.B.-pool en de Caritas-pool. Spr. acht het niet juist, nu er twee pools werken, in de herziene wet een monopoliepositie aan één pool, n.l. de sportpool toe te kennen. Het is niet in overeenstemming met onze liberale beginselen om de tweede pool te liquideren. Naar de mening van de heer Geertsema zou in het wetsontwerp een zodanige wijziging dienen te worden aangebracht, dat niet aan één rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam, doch aan één of meer rechtspersoonlijkheid bezittende lichamen een vergunning kan worden verleend. In dat geval zal de opbrengst van de toto niet uitsluitend aan de sport ten goede komen, maar zal ook de Caritas-pool kunnen blijven voortwerken en jaarlijks een 6 à 7 ton voor liefdadige doeleinden ter beschikking kunnen stellen. Het Nederlandse publiek zal in vrije keuze moeten kunnen bepalen aan wie zij de gelden ten goede wil laten komen.

De heer Mr. H. F. van Leeuwen, lid van de Tweede Kamerfractie, kan de afdeling Rheden mededelen, dat zojuist door hem vragen zijn gesteld aan de Minister van Economische Zaken over de uitbreiding van de werkzaamheden der Staatsmijnen. Spr. geeft toe dat, hoewel wij trots zijn op onze Staatsmijnen, op een gegeven moment toch de vraag opkomt, of het nog wel Staatsmijnen kunnen blijven, nu zij zich gaan bezighouden met een gebied, dat met steenkolen weinig of niets

meer te maken heeft. De kwestie blijft spr.'s aandacht en die der fractie behouden.

De heer van Leeuwen antwoordt de heer Zonderland, dat in de Tweede Kamer over het loon- en prijsbeleid uitvoerig is gesproken zowel bij de algemene financiële beschouwingen als bij de begroting van Economische Zaken.

De Voorzitter zal eerst op enkele punten ingaan, die door de voorafgaande sprekers nog niet zijn behandeld.

Aan de heer Key antwoordt de Voorzitter, dat Lt.-Gen. b.d. J.H.Couzy, lid van de Tweede Kamerfractie, het voornemen heeft in zijn binnenkort te houden radiorede de verkorting van de diensttijd en het inschakelen van beroeps-personeel te betrekken. Spr. wil op deze radiovoordracht niet vooruitlopen en verzoekt de heer Key nog even geduld te willen betrachten.

Met de afdeling Velp-Roosendaal acht de Voorzitter de Monumentenzorg van groot belang. De afdeling kan ervan verzekerd zijn, dat wanneer een wetsontwerp op dit gebied in de Kamer aan de orde komt, de fractie hieraan haar volle aandacht zal schenken.

Betreffende het zelfbeschikkingsrecht van de inwoners der aan Nederland toegewezen grensgebieden met Duitsland merkt de Voorzitter op, dat destijds, toen deze gebieden aan Nederland werden toegewezen, ook geen volksstemming is gehouden. Het lijkt dus weinig aannemelijk om te eisen, dat deze nu zal plaats hebben. Het verdrag tussen Nederland en Duitsland is reeds gesloten. Het moet nog in de Kamer worden behandeld. Hierbij de eis te stellen tot het houden van een volksstemming acht spr. niet opportuun.

De afdeling Rijswijk antwoordend op haar vraag betreffende de maximumsnelheden, meent de Voorzitter, dat het bepaald niet verstandig zou zijn in deze vergadering een definitief standpunt omtrent de vereiste maatregelen te bepalen. De meningen van deskundigen lopen hier sterk uiteen. De beslissing ligt bij de Minister van Verkeer en Waterstaat. Bij de behandeling van dit onderwerp in de Tweede Kamer zal er gelegenheid genoeg zijn nader op deze kwestie in te gaan.

De heer Zonderland - aldus de Voorzitter - is er niet tevreden over, dat de portefeuilles in de sociale en financieel-economische sector niet door V.V.D.-ministers worden beheerd. Het is begrijpelijk, dat men op deze posten graag een V.V.D.-minister zou hebben gezien. Er is een moment in de kabinetsformatie geweest, dat de V.V.D. een plaats in de financiële sector werd toegedacht. Deze kabinetsformatie is echter mislukt. Prof. de Quay gaf zijn opdracht terug en werd opgevolgd door Prof. Beel als informateur. Het gevolg hiervan was een andere verdeling der portefeuilles. Reeds vóór de verkiezingen had men zich van K.V.P.-zijde voor een van de portefeuilles in de sociaal-economische sector uitgesproken. Het is anders gelopen dan men in katholieke kringen graag had gezien. Niet een katholiek, maar de christelijk-historische heer de Pous beheert de portefeuille van Economische Zaken. Zulke dingen komen bij kabinetsformaties nu eenmaal voor. Belangrijk is het vertrouwen, dat men in het kabinet kan stellen. Niet alleen het vertrouwen in elke

minister afzonderlijk, doch ook het vertrouwen in het beleid van het kabinet als geheel. Het sociaal-economisch beleid, dat het huidige kabinet voert, is een beleid, waarin wij vertrouwen kunnen hebben. Spr. gelooft te mogen zeggen, dat de lijn, die het kabinet volgt, in het algemeen in overeenstemming is met de door ons uitgestippelde weg. De regeringsverklaring, waarmede het kabinet-de Quay zijn werkzaamheden aanving, was voorzichtig geformuleerd, de grondgedachten zijn echter niet ongelijk aan de onze. Er is duidelijk een geleidelijke accentverschuiving te bespeuren, een ombuigen van de lijn. De veranderingen kunnen zich niet ineens voltrekken, dit moet geleidelijk verlopen. Men 12 jaar lang gevoerd socialistisch-dirigistisch beleid kan niet op slag ongedaan worden gemaakt. Hierbij komen tal van problemen aan de orde en één van die problemen is de kwestie van de loonvorming.

In ons Verkiezingsmanifest stelden wij, dat wij streven naar geleidelijke terugkeer naar een vrijere loonvorming. De heer Zonderland nu vindt het tegenwoordige loonbeleid nog even onvrij als in het verleden. In het oude systeem werd door de overheid voorgeschreven hoe de lonen zich moesten bewegen. In de vrijere loonvorming wordt het zwaartepunt meer naar het bedrijfsleven verlegd. De regering heeft hiermede een stuk verantwoordelijkheid en zelfstandigheid aan de werkgevers overgedragen. Het grote gevaar, dat hierin schuilt, is de inflatie. Hier is waakzaamheid geboden. Het productiviteitssysteem leidt tot hogere beloning voor de werknemers, echter ten koste van de consument. Aan dit systeem kleven grote bezwaren. Getracht zal moeten worden een systeem te vinden, waarbij de productiviteitsvermeerdering niet tot excessen in de loonvorming leidt. De rechtvaardigheid eist, dat in een bedrijf bij vergroting der productiviteit, allen die hierbij betrokken zijn overeenkomstig hun prestatie worden beloond. Het systeem, dat gebaseerd is op de werking van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt kan leiden tot gevolgen, die sociaal en economisch onaanvaardbaar zijn. Er zullen jaren mee gemoeid zijn om het beste systeem te vinden.

De heer van Riel - zo zegt de Voorzitter - heeft de verhouding tussen de Eerste en de Tweede Kamerfractie op voortreffelijke wijze belicht. De Eerste Kamerfractie staat anders tegenover de problemen dan de Tweede Kamerfractie. Deze laatste staat er dichterbij. Een verschil in opvatting bij de behandeling der verschillende problemen is echter geen bezwaar. Elke fractie leidt een zelfstandig bestaan en heeft haar eigen verantwoordelijkheid. Dit betekent niet, dat er principiële verschillen tussen de beide fracties bestaan. Het onderscheid ligt zuiver in een verschillende wijze van benadering der voorkomende onderwerpen.

Ons standpunt in het recente bouwconflict - gaat de Voorzitter verder - is voor een belangrijk deel gebaseerd geweest op hetgeen in ons Verkiezingsmanifest is neergelegd. De bedoeling van gedifferentieerde loonsverhogingen is, dat deze niet zullen leiden tot verhoging der prijzen. Uit dien hoofde past een doorberekening van de gestegen kosten niet in het beleid der regering. Men kan de vraag stellen, of de regering over voldoende bevoegdheden beschikt om haar ingrijpen te wettigen. De beslissing hierover ligt bij de

rechter en bij deze beslissing zal de regering zich neer moeten leggen. Zou daarbij blijken, dat de bestaande wetgeving niet voldoende is, dan zal de regering moeten overwegen, of hierin niet een wijziging moet worden aangebracht.

In antwoord op de vraag van de heer van der Leeuw naar de juistheid van de toepassing in dit conflict van de Prijsopdrivings- en Hamsterwet deelt de Voorzitter mede, dat van de zijde van de Kamer het bindend opleggen van loonregelingen werd geopperd. Spr. achtte dit niet juist; in het huidige beleid moeten werkgevers en werknemers gezamenlijk tot een vrijere loonvorming geraken en daarbij is een bindende loonregeling niet op haar plaats. De Kamer heeft zich met deze opvatting kunnen verenigen. Of het juist is, dat de regering de Prijsopdrivings- en Hamsterwet heeft gehanteerd, zal ook door de rechter moeten worden beoordeeld. Ook dan zal de regering zich bij deze beslissing moeten neerleggen.

Wat de behandeling van de voetbaltoto betreft, het valt te verwachten; dat het wetsontwerp geamendeerd zal worden, teneinde de beperking van f.25.000.- te doen verdwijnen en tot een ongelimiteerde hoofdprijs te komen. De Voorzitter hoopt, dat de regering de beslissing aan de Kamer zal laten en dat geen der ministers aan deze beslissing politieke consequenties zal verbinden. Dit valt niet van onze liberale ministers te verwachten, maar wanneer een van de protestants-christelijke ministers hiertoe zou overgaan, dan zou dit het einde van het kabinet kunnen betekenen. Spr. heeft in Partij-bijeenkomsten gezegd, dat een dergelijke gang van zaken in hoge mate te betreuren zou zijn. De samenwerking in het kabinet is gebaseerd op het sociaal-economisch en financieel beleid. Het zou zeer te betreuren zijn, als een zaak, die zozeer aan de buitenkant van dit beleid ligt, tot zo vergaande consequenties aanleiding zou geven. De beste oplossing, ook uit algemeen democratisch oogpunt, zou dus zijn, dat het kabinet zich bij het besluit der Kamer zou neerleggen. Er kunnen zich omstandigheden voordoen, dat een kabinet het onaanvaardbaar moet laten horen. Spr. hoopt, dat het ten aanzien van de voetbaltoto niet zo ver zal komen.

In Purmerend - vervolgt de Voorzitter - werd gevraagd naar de houding der fractie, wanneer een amendement ertoe zou leiden, dat de portefeuille-kwestie zou worden gesteld. Ik heb toen gezegd, dat hierover nu nog niets is te zeggen. Men zal dan eerst moeten weten, hoe de zaken staan, om welk amendement het gaat, hoe de stemmen liggen. Dit is een gewoon en duidelijk standpunt. Men kan hierop niet vooruitlopen, evenmin als men b.v. reeds nu de regering naar haar standpunt ten aanzien van de Afrikaanse kwestie kan vragen, welke pas in het a.s. najaar in de Kamer aan de orde komt. Ook de fractie is van oordeel, dat de beslissing bij de Kamer moet liggen. Men zal moeten trachten de oplossing te bereiken, die het meest juist wordt geacht.

Hiermede besluit de Voorzitter de bespreking van het beleid der Kamerfracties en gaat over tot zijn Slotwoord - punt 18 van de Agenda.

De Voorzitter gelooft, dat men het er over eens kan zijn,

dat dit een voortreffelijke vergadering is geweest. Hij brengt een hartelijk woord van dank aan de afdeling Hilversum voor haar gastvrije ontvangst en voor de door haar en de Centrale Haarlem bij deze vergadering verleende medewerking.

Het is de eerste vergadering - gaat de Voorzitter verder - nadat de V.V.D. regeringspartij is geworden. Ik heb zeer goed geweten, toen drie liberale ministers in het kabinet werden opgenomen, dat wij voor allerlei problemen zouden worden gesteld. Wij moesten ons omschakelen, hetgeen critiek met zich brengt. Voor één ding ben ik echter nooit bang geweest, n.l. dat wij er onze eenheid door zouden verliezen. Ik ben ervan overtuigd, dat wij elkaar in de ruim 12 jaar, dat de V.V.D. bestaat, goed hebben leren kennen. Wij zijn door allerlei moeilijkheden heengegaan. Er zijn in deze twaalf jaar bewogen vergaderingen geweest, maar wij hebben de eenheid in onze Partij met elkander weten te bewaren. De Partij is gegroeid en ondanks de vele moeilijkheden ging zij in zetel-aantal vooruit. Zij is de enige partij geweest, die in 1956 weerstand heeft kunnen bieden aan de zuigkracht van de Partij van de Arbeid. Zij stond als een rots in de branding. Toen kwam in 1958 de grote vooruitgang. Daaruit komen echter grote verplichtingen voort en zware verantwoordelijkheid voor ons om te dragen. Spr. weet, dat de Partij dit beseft en ook bereid is deze op zich te nemen. Er is wel eens verschil van inzicht, maar dat is vanzelfsprekend. Het is juist de kracht van onze liberale partij, dat wij over allerlei zaken vrij kunnen spreken, dat er geen dwang wordt opgelegd. Wij kunnen tot de conclusie komen, dat wij zo kunnen voortgaan op de weg, die wij sedert 1948 hebben bewandeld.

Een ieder gaat nu weer terug - zo besluit de Voorzitter - naar zijn eigen Centrale en eigen afdeling. Hij spreekt de hoop uit, dat men dan iets zal meenemen van de geest, die in deze vergadering heeft geheerst, zodat men het nieuwe jaar vol vertrouwen tegemoet zal gaan. Hier staat de V.V.D. en hier blijft zij staan, als een rots in de branding!

Nadat de vergadering de Voorzitter met een overweldigend applaus, dat zij hem staande brengt, voor zijn woorden heeft bedankt, verklaart de Voorzitter om 4 uur n.m. de vergadering voor gesloten.